

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων (5. Khuddaka Nikāya -
Aṭṭhakathā)

14. Σχόλια για το βιβλίο των ιστοριών γέννησης-1 (14. Jātaka-
aṭṭhakathā-1)

9. Το βιβλίο των εννέα (9. Navakanipāto)

PaliVerse

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων

14. Σχόλια για το βιβλίο των ιστοριών γέννησης-1

9. Navakanipāto

427. Gijjhajātakavaṇṇanā

Parisaṅkupatho nāmāti idaṃ satthā jetavane viharanto ekaṃ dubbacabhikkhuṃ ārabha kathesi. So kira eko kulaputto niyyānikasāsane pabbajitvāpi atthakāmehi ācariyupajjhāyehi ceva sabrahmacārīhi ca “evaṃ te abhikkamitabbaṃ, evaṃ paṭikkamitabbaṃ, evaṃ ālokitabbaṃ, evaṃ vilokitabbaṃ, evaṃ samiñjitabbaṃ, evaṃ pasāritabbaṃ, evaṃ nivāsetabbaṃ, evaṃ pārupitabbaṃ, evaṃ patto gahetabbo, yāpanamattaṃ bhattaṃ gahetvā paccavekkhitvāva paribhuñjitabbaṃ, indriyesu guttadvārena bhojane mattaññunā jāgariyamanuyuttaṃ bhavitabbaṃ, idaṃ āgantukavattaṃ nāma jānitabbaṃ, idaṃ gamikavattaṃ nāma, imāni cuddasa khandhakavattāni, asīti mahāvattāni. Tattha te sammā vattitabbaṃ, ime terasa dhutaṅgaguṇā nāma, ete samādāya vattitabba”nti ovadiyamāno dubbaco ahosi akkhamo appadakkhiṇaggāhī anusāsaniṃ. “Ahaṃ tumhe na vadāmi, tumhe pana maṃ kasmā vadatha, ahameva attano atthaṃ vā anattaṃ vā jānissāmī”ti attānaṃ avacanīyaṃ akāsi. Athassa dubbacabhāvaṃ ṇatvā bhikkhū dhammasabhāyaṃ aguṇakathaṃ kathentā nisīdiṃsu. Satthā āgantvā “kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte taṃ bhikkhuṃ pakkosāpetvā “saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu dubbacosī”ti pucchitvā “sacca”nti vutte “kasmā bhikkhu evarūpe niyyānikasāsane pabbajitvā atthakāmānaṃ vacanaṃ na karosi, pubbepi tvaṃ paṇḍitānaṃ vacanaṃ akatvā verambhavātamukhe cuṇṇavicuṇṇo jāto”ti vatvā atītaṃ āhari.

Atīte gijjhakūṭe pabbate bodhisatto gijjhayoniyaṃ nibbatti. Putto panassa supatto nāma gijjharājā anekasahassagijjhaparivāro thāmasampanno ahosi. So mātāpitāro posesi, thāmasampannattā pana atidūraṃ uppatati. Atha naṃ pitā “tāta, etthaṃ nāma thānaṃ atikkamitvā na gantabba”nti ovadi. So “sādhū”ti vatvāpi ekadivasam pana vuṭṭhe deve gijjhehi saddhiṃ uppatitvā sese ohāya atibhūmiṃ gantvā verambhavātamukhaṃ patvā cuṇṇavicuṇṇabhāvaṃ pāpuṇi. Satthā tamatthaṃ dassento abhisambuddho hutvā imā gāthā abhāsi -

1. “Parisaṅkupatho nāma, gijjhapantho sanantano;
Tatrāsi mātāpitāro, gijjho posesi jiṇṇake;
Tesaṃ ajagaramedaṃ, accahāsi bahuttaso.
2. “Pitā ca puttaṃ avaca, jānaṃ uccaṃ papātinam;
Supattaṃ thāmasampannaṃ, tejassim dūragāminam.
3. “Pariplavantaṃ pathaviṃ, yadā tāta vijānahi;
Sāgarena parikkhittaṃ, cakkamva parimaṇḍalam;

Tato tāta nivattassu, māssu etto paraṃ gami.

4. “Udapattosi vegena, balī pakkhī dijuttamo;
Olokayanto vakkaṅgo, pabbatāni vanāni ca.
5. “Addassa pathaviṃ gijjho, yathāsāsi pitussutaṃ;
Sāgarena parikkhittaṃ, cakkamaṃva parimaṇḍalaṃ.
6. “Taṅca so samatikkamma, paramevaccavattatha;
Taṅca vātasikhā tikkhā, accahāsi baliṃ dijaṃ.
7. “Nāsakkhātigato poso, punadeva nivattitaṃ;
Dijo byasanamāpādi, verambhānaṃ vasaṃ gato.
8. “Tassa puttā ca dārā ca, ye caññe anujīvino;
Sabbe byasanamāpāduṃ, anovādakare dije.
9. “Evampi idha vuḍḍhānaṃ, yo vākyam nāvabujjhati;
Atisīmacaro ditto, gijjhovātītasāsano;
Sa ve byasanaṃ pappoti, akatvā vuḍḍhasāsana”nti.

1-9. Tattha parisāṅkupathoti saṅkupatho. Manussā hiraññasuvaṇṇatthāya gacchantā tasmīṃ padese khāṇuke koṭṭetvā tesu rajjuyo bandhitvā gacchanti, tena so gijjhapabbate jaṅghamaggo “saṅkupatho”ti vuccati. Gijjhapanthoti gijjhapabbatamatthake mahāmaggo. Sanantanoti porāṇo. Tatrāsīti tasmīṃ gijjhapabbatamatthake saṅkupathe eko gijjho āsi, so jiṇṇake mātāpitāro posesi. Ajagaramedanti ajagarānaṃ medaṃ. Accahāsīti ativiya āhari. Bahuttasoti bahuso. Jānaṃ uccaṃ papātinanti “putto te atiuccaṃ ṭhānaṃ laṅghatī”ti sutvā “ucce papātī aya”nti jānanto. Tejassinti purisatejasampannaṃ. Dūragāminanti teneva tejena dūragāmiṃ. Pariplavantanti uppalapattaṃ viya udaye uplavamānaṃ. Vijānahīti vijānāsi. Cakkamaṃva parimaṇḍalanti yasmīṃ te padese ṭhitassa samuddena paricchinno jambudīpo cakkamaṇḍalaṃva paññāyati, tato tāta nivattāhīti ovaḍanto evamāha.

Udapattosīti pitu ovādaṃ akatvā ekadivasaṃ gijjhehi saddhiṃ uppatito te ohāya pitarā kathitaṭṭhānaṃ agamāsi. Olokayantoti taṃ ṭhānaṃ patvā heṭṭhā olokento. Vakkaṅgoti vaṅkaḡivo. Yathāsāsi pitussutanti yathāssa pitu santikā sutaṃ āsi, tatheva addasa, “yathāssāsī”tipi pāṭho. Paramevaccavattathāti pitarā akkhātattṭhānato paraṃ ativattova. Taṅca vātasikhā tikkhāti taṃ anovādakaṃ balimpi samānaṃ dijaṃ tikhiṇaverambhavātasikhā accahāsi atihari, cuṇṇavicuṇṇaṃ akāsi. Nāsakkhātigatoti nāsakkhi atigato. Posoti satto. Anovādakareti tasmīṃ dije paṇḍitānaṃ ovādaṃ akaronte sabbepi te mahādukkhaṃ pāpuṇṇisu. Akatvā vuḍḍhasāsananti vuḍḍhānaṃ hitakāmānaṃ vacanaṃ akatvā evameva byasanaṃ mahādukkhaṃ pāpuṇāti. Tasmā tvaṃ bhikkhu mā gijjhasadiso bhava, atthakāmānaṃ vacanaṃ karohīti. So satthārā evaṃ ovaḍito tato paṭṭhāya suvaco ahosi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi - “tadā dubbacagijjho etarahi dubbacabhikkhu ahosi, gijjhapiṭā pana ahameva ahosi”nti.

Gijjhajātakavaṇṇanā paṭhamā.

428. Kosambiyajātakavaṇṇanā

Puthusaddoti idaṃ satthā kosambhiṃ nissāya ghoṣitārāme viharanto kosambiyaṃ bhaṇḍanakārake bhikkhū ārabba kathesi. Vatthu kosambakakkhandhake āgata meva, ayaṃ panettha saṅkhepo. Tadā kira dve bhikkhū ekasmiṃ āvāse vasiṃsu vinayadharo ca suttantiko ca. Tesu suttantiko ekadivasaṃ sarīravalaññaṃ katvā udakakoṭṭhake ācamanaudakāvasesaṃ bhājane ṭhapetvā nikkhami. Pacchā vinayadharo tattha pavittṭho taṃ udakaṃ disvā nikkhamitvā itaraṃ pucchi “āvuso, tayā udakaṃ ṭhapita”nti. “Āmāvuso”ti. “Kiṃ panettha āpattibhāvaṃ na jānāsī”ti? “Āmāvuso na jānāmī”ti. “Hoti, āvuso, ettha āpatti”ti? “Tena hi paṭikarissāmi na”nti. “Sace pana te, āvuso, asaṅcicca asatīyā kataṃ, natthi āpatti”ti. So tassā āpattiyā anāpattidittṭhi ahoṣi. Vinayadharopi attano nissitakānaṃ “ayaṃ suttantiko āpattiṃ āpajjamānopi na jānāti”ti ārocesi. Te tassa nissitake disvā “tumhākaṃ upajjhāyo āpattiṃ āpajjitvāpi āpattibhāvaṃ na jānāti”ti āhaṃsu. Te gantvā attano upajjhāyassa ārocesuṃ. So evamāha - “ayaṃ vinayadharo pubbe ‘anāpatti’ti vatvā idāni ‘āpatti’ti vadati, musāvādī eso”ti. Te gantvā “tumhākaṃ upajjhāyo musāvādī”ti evaṃ aññaṃaññaṃ kalahaṃ vaḍḍhayiṃsu. Tato vinayadharo okāsaṃ labhitvā tassa āpattiyā adassanena ukkhepanīyakammaṃ akāsi. Tato paṭṭhāya tesāṃ paccayadāyakā upāsakāpi dve koṭṭhāsā ahesuṃ. Ovādapatiḡgāhikā bhikkhuniyopi ārakkhadevatāpi dve koṭṭhāsā ahesuṃ. Tāsaṃ sandiṭṭhasambhattā ākāsaṭṭhadevatāpi yāva brahmalokā sabbe puthujjanā dve pakkhā ahesuṃ. Yāva akaniṭṭhabhavanā pana idaṃ kolāhalaṃ agamāsi.

Atheko bhikkhu tathāgataṃ upasaṅkhamitvā ukkhepakānaṃ “dhammikeneva kammena ayaṃ ukkhitto, ukkhittānuvattakānaṃ adhammikenā kammena ukkhitto”ti laddhiṃ, ukkhepakehi vāriyamānānampi tesāṃ taṃ anuparivāretvā caraṇabhāvañca satthu ārocesi. Bhagavā “samaggā kira hontū”ti dve vāre pesetvā “na icchanti bhante samaggā bhavitu”nti sutvā tatiyavāre “bhinno bhikkhusaṅgho”ti tesāṃ santikaṃ gantvā ukkhepakānaṃ ukkhepane, itaresaṅca asaṅcicca āpattiyā adassane ādīnavaṃ vatvā pakkāmi. Puna tesāṃ tattheva ekasīmāyaṃ uposathādīni kāretvā bhattaggādīsu bhaṇḍanaajātānaṃ “āsanantarikāya nisīditabba”nti bhattagge vattaṃ paññāpetvā “idānipi bhaṇḍanaajātā viharanti”ti sutvā tattha gantvā “alaṃ, bhikkhave, mā bhaṇḍana”ntiādīni vatvā aññatarena bhikkhunā dhammavādinā bhagavato vihesaṃ anicchantena “āgametu, bhante, bhagavā dhammasāmi, appossukko bhante, bhagavā diṭṭhadhammasukhavihāraṃ anuyutto viharatu, mayaṃ tena bhaṇḍanena kalahena viggahena vivādena paññāyissāmā”ti vutte -

Bhūtapubbaṃ, bhikkhave, bārāṇasiyaṃ brahmadatto nāma kāsīrājā ahoṣīti brahmadattena dīghītissa kosalarāñño rajjaṃ acchanditvā aññātakavesena vasantassa māritabhāvañceva dīghāvukumārena attano jīvite dinne tato paṭṭhāya tesāṃ samaggabhāvañca kathetvā “tesaṃhi nāma, bhikkhave, rājūnaṃ ādinnadaṇḍānaṃ ādinnasatthānaṃ evarūpaṃ khantisoraccaṃ bhavissati. Idha kho taṃ, bhikkhave, sobhetha, yaṃ tumhe evaṃ svākkhāte dhammavinaye pabbajitā samānā khamā ca bhavyeyātha soratā cā”ti ovaditvā dutiyampi tatiyampi “alaṃ, bhikkhave, mā bhaṇḍana”nti vāretvā anoramante disvā “pariyādiṇṇarūpā kho ime moghapurisā, na yime sukarā saññāpetu”nti pakkamitvā punadivase piṇḍapāṭapāṭikkanto gandhakuṭiyā thokaṃ vissamitvā senāsaṃsaṃsaṃmetvā attano pattacīvaramādāya saṅghamajjhe ākāse ṭhatvā imā gāthā abhāsi -

10. “Puthusaddo samajano, na bālo koci maññatha;
Saṅghasmiṃ bhijjamānasmīṃ, nāññaṃ bhiyyo amaññaruṃ.

11. “Parimuṭṭhā paṇḍitābhāsā, vācāgocarabhāṇino;
Yāvicchanti mukhāyāmaṃ, yena nītā na taṃ vidū.
12. “Akkocchi maṃ avadhi maṃ, ajini maṃ ahāsi me;
Ye ca taṃ upanayhanti, veraṃ tesaṃ na sammati.
13. “Akkocchi maṃ avadhi maṃ, ajini maṃ ahāsi me;
Ye ca taṃ nupanayhanti, veraṃ tesūpasammati.
14. “Na hi verena verāni, sammantīdha kudācanaṃ;
Averena ca sammanti, esa dhammo sanantano.
15. “Pare ca na vijānanti, mayamettha yamāmase;
Ye ca tattha vijānanti, tato sammanti medhagā.
16. “Aṭṭhicchinnā pāṇaharā, gavāssadhanahārino;
Raṭṭhaṃ vilumpamānānaṃ, tesampi hoti saṅgati;
Kasmā tumhāka no siyā.
17. “Sace labhetha nipakaṃ sahāyaṃ, saddhiṃcamaṃ sādhuvihāridhīraṃ;
Abhibhuyya sabbāni parissayāni, careyya tenattamano satīmā.
18. “No ce labhetha nipakaṃ sahāyaṃ, saddhiṃcamaṃ sādhuvihāridhīraṃ;
Rājāva raṭṭhaṃ vijitaṃ pahāya, eko care mātaṅgaraññeva nāgo.
19. “Ekassa caritaṃ seyyo, natthi bāle sahāyatā;
Eko care na pāpāni kayirā, apposukko mātaṅgaraññeva nāgo”ti.

10-19. Tattha puthu mahāsaddo assāti puthusaddo. Samajanoti samāno ekasadisso jano, sabbovāyaṃ bhaṇḍanakāraḥajano samantato saddanicchāraṇena puthusaddo ceva sadiso cāti vuttaṃ hoti. Na bālo koci maññathāti tattha koci ekopi “ahaṃ bālo”ti na maññittha, sabbe paṇḍitamānino, sabbovāyaṃ bhaṇḍanakāraḥajano janyeva. Nāññaṃ bhiyyo amaññarunti koci ekopi “ahaṃ bālo”ti na maññittha, bhiyyo ca saṅghasmim bhijjamāne aññampi ekaṃ “mayhaṃ kāraṇā saṅgho bhijjati”ti idaṃ kāraṇaṃ na maññitthāti attho.

Parimuṭṭhāti muṭṭhassatino. Paṇḍitābhāsāti attano paṇḍitamānena paṇḍitasadisā. Vācāgocarabhāṇinoti rā-kārassa rassādeso kato, vācāgocarā ca na satipaṭṭhānādiariyadhammagocarā, bhāṇino ca. Kathaṃ bhāṇino? Yāvicchanti mukhāyāmanti, yāva mukhaṃ pasāretuṃ icchanti, tāva pasāretvā aggapādehi ṭhatvā bhāṇino, ekopi saṅghagāravena mukhasaṅkocanaṃ na karotīti attho. Yena nītāti yena bhaṇḍanena imaṃ nillajjabhāvaṃ nītā. Na taṃ vidūti evaṃ “ādīnavaṃ ida”nti taṃ na jānanti.

Ye ca taṃ upanayhantīti taṃ “akkocchi ma”ntiādikaṃ ākāraṃ ye upanayhanti. Sanantanoti porāṇo. Pareti paṇḍite ṭhapetvā tato aññe bhaṇḍanakāraḥajano pare nāma. Te ettha saṅghamajjhe kolāhalaṃ karontā “mayhaṃ yamāmase upayamāma nassāma, satataṃ samitaṃ maccusantikaṃ gacchāmā”ti na jānanti. Ye ca tattha

vijānantīti ye tattha paṇḍitā “mayamaṃ maccusamīpaṃ gacchāmā”ti vijānanti. Tato sammanti medhagāti bhikkhave, evaṃhi te jānantā yonisomanasikāraṃ uppādetvā medhagānaṃ kalahānaṃ vūpasamāya paṭipajjanti.

Aṭṭhicchinnāti ayaṃ gāthā brahmadattañca dīghāvukumārañca sandhāya vuttā. Tesampi hoti saṅgati. Kasmā tumhākaṃ na hoti? Yesaṃ vo neva mātāpitūnaṃ aṭṭhīni chinnāni, na pāṇā haṭṭā, na gavāssadhaṇāni haṭṭāni. Idaṃ vuttaṃ hoti - bhikkhave, tesaṃhi nāma ādinnadaṇḍānaṃ ādinnasatthānaṃ rājūnaṃ evarūpā saṅgati samāgamo āvāhavivāhasambandhaṃ katvā ekato pānabhojanaṃ hoti, tumhe evarūpe sāsane pabbajitvā attano veramattampi jahitumaṃ na sakkotha, ko tumhākaṃ bhikkhubhāvoti.

Sace labhethātiādigāthāyo paṇḍitasahāyassa ca bālasahāyassa ca vaṇṇavaṇṇadīpanatthaṃ vuttā. Abhibhuyya sabbāni parissayānīti sabbe pākaṭaparissaye ca paṭicchannaparissaye ca abhibhavitvā tena saddhiṃ attamano satimā careyya. Rājāva raṭṭhaṃ vijitaṃ pahāyāti yathā attano vijitaṃ raṭṭhaṃ mahājanakarājā ca arindamarājā ca pahāya ekakova carimāsu, evaṃ careyyāti attho. Mātāṅgareva nāgoti mātāṅgo araṇṇe nāgova. Mātāṅgoti hatthī vuccati, nāgoti mahantādhivacanamaṃ. Yathā hi mātuposako mātāṅganāgo araṇṇe ekako cari, na ca pāpāni akāsi, yathā ca sīlavahatthināgo. Yathā ca pālileyyako, evaṃ eko care, na ca pāpāni kayirāti vuttaṃ hoti.

Satthā evaṃ kathetvāpi te bhikkhū samagge kātumaṃ asakkonto bālakaloṇakagāmaṃ gantvā bhaguttherassa ekībhāve ānisaṃsaṃ kathetvā tato tiṇṇaṃ kulaputtānaṃ vasanaṭṭhānaṃ gantvā tesamaṃ sāmaggivāse ānisaṃsaṃ kathetvā tato pālileyyakavanasāṇaṃ gantvā tattha temāsaṃ vasitvā puna kosambimaṃ agantvā sāvattameva agamāsi. Kosambivāsinaṃ upāsakā “ime kho ayyā, kosambakā bhikkhū bahunā amhākaṃ anattassa kārakā, imehi ubbāḷho bhagavā pakkanto, imesaṃ neva abhivādanādīni karissāma, na upagātānaṃ piṇḍapātaṃ dassāma, evaṃ ime pakkamissanti vā veraṃ viramissanti vā bhagavantaṃ vā pasādessanti”ti sammantayitvā tattheva akāma. Te tena daṇḍakammaṇa pīḷitā sāvattamaṃ gantvā bhagavantaṃ khamāpesumaṃ.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi - “pitā suddhodanamahārājā ahosi, mātā mahāmāyā, dīghāvukumāro pana ahameva ahosi”nti.

Kosambiyajātakavaṇṇanā dutiyā.

429. Mahāsuvaṇṇajātakavaṇṇanā

Dumo yadā hotīti idaṃ satthā jetavane viharanto aññataraṃ bhikkhumaṃ ārabha katesi. So kira satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā kosalaṇapade aññataraṃ paccantaḡamaṃ upanissāya araṇṇe vihāsi. Manussaṃ tassa rattitṭhānadivāṭṭhānāni sampādetvā gamanāgamanasampanne ṭhāne senāsanaṃ katvā sakkaccaṃ upaṭṭhahimaṃsu. Tassa vassūpagatassa paṭhamamāseyyeva so ḡamo jhāyi, manussaṃ bījamattampi avasiṭṭhaṃ nāhosi. Te tassa paṇītaṃ piṇḍapātaṃ dātumaṃ nāsakkhimaṃsu. So sappāyaseṇāsane piṇḍapātena kilamanto maggaṃ vā phalaṃ vā nibbattetumaṃ nāsakkhi. Atha naṃ temāsaccayena satthāraṃ vanditumaṃ āgataṃ satthā paṭisanthāraṃ katvā “kacci bhikkhu piṇḍapātena na kilamantosi, senāsanasappāyañca ahosi”ti pucchi. So tamatthaṃ ārocesi. Satthā “tassa

senāsanam sappāya”nti ñatvā “bhikkhu samaṇena nāma senāsanasappāye sati loluppacāraṃ pahāya kiñcideva yathāladdhaṃ paribhuñjitvā santuṭṭhena samaṇadhammaṃ kātuṃ vaṭṭati. Porāṇakapaṇḍitā tiracchānayaṇiyaṃ nibbattitvā attano nivāsasukkharukkhe cuṇṇaṃ khādantāpi loluppacāraṃ pahāya santuṭṭhā mittadhammaṃ abhinditvā aññattha na gamiṃsu, tvaṃ pana kasmā ‘piṇḍapāto paritto lūkho’ti sappāyasenāsanam pariccajī”ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari.

Atīte himavante gaṅgātīre ekasmiṃ udumbaravane anekasatasahassā sukā vasiṃsu. Tatra eko suvarājā attano nivāsarukkhasa phalesu khīṇesu yadeva avasiṭṭhaṃ hoti aṅkuro vā pattamaṃ vā taco vā papaṭikā vā, taṃ khāditvā gaṅgāya pāṇiyaṃ pivitvā paramappicchasantuṭṭho hutvā aññattha na gacchati. Tassa appicchasantuṭṭhabhāvagunaṇena sakkassa bhavanaṃ kampa. Sakko āvajjamāno taṃ disvā tassa vīmaṃsanatthaṃ attano ānubhāvena taṃ rukkaṃ sukkhāpesi. Rukko khāṇukamatto hutvā chiddāvachiddo vāte paharante ākoṭiyamāno viya aṭṭhāsi. Tassa chiddehi cuṇṇāni nikkhamanti. Suvarājā tāni cuṇṇāni khāditvā gaṅgāya pāṇiyaṃ pivitvā aññattha agantvā vātātaṃ agantvā udumbarakhāṇuke nisīdi. Sakko tassa paramappicchabhāvaṃ ñatvā “mittadhammaguṇaṃ kathāpetvā varamassa datvā udumbaraṃ amataphalaṃ karitvā āgamissāmī”ti eko haṃsarājā hutvā sujaṃ asurakaññaṃ purato katvā taṃ udumbaravanaṃ gantvā avidūre ekarukkhasa sākāya nisīditvā tena saddhiṃ kathaṃ samuṭṭhāpento paṭhamam gāthamāha -

20. “Dumo yadā hoti phalūpapanno, bhuñjanti naṃ vihaṅgamā sampatantā;
Khīṇanti ñatvāna dumaṃ phalaccaye, disodisaṃ yanti tato vihaṅgamā”ti.

Tassattho - suvarāja, rukko nāma yadā phalasampanno hoti, tadā taṃ sākhatō sākhaṃ sampatantāva vihaṅgamā bhuñjanti, taṃ pana khīṇaṃ ñatvā phalānaṃ accayena tato rukkhato disodisaṃ vihaṅgamā gacchantīti.

Evañca pana vatvā tato naṃ uyyojetuṃ dutiyaṃ gāthamāha -

21. “Cara cārikaṃ lohitatuṇḍa mā mari, kiṃ tvaṃ suva sukkhadumamhi jhāyasi;
Tadiṅgha maṃ brūhi vasantasannibha, kasmā suva sukkhadumaṃ na riñcasī”ti.

Tattha jhāyasīti kiṃkāraṇā sukkhakhāṇumatthake jhāyanto pajjhāyanto tiṭṭhasi. Inghāti codanatthe nipāto. Vasantasannibhāti vasantakāle vanasaṇḍo suvagaṇasamokiṇṇo viya nīlobhāso hoti, tena taṃ “vasantasannibhā”ti ālapati. Na riñcasīti na chaḍḍesi.

Atha naṃ suvarājā “ahaṃ haṃsa attano kataññukataveditāya imaṃ rukkaṃ na jahāmī”ti vatvā dve gāthā abhāsi -

22. “Ye ve sakhīnaṃ sakhāro bhavanti, paṇaccaye dukkhasukhesu haṃsa;
Khīṇaṃ akhīṇampi na taṃ jahanti, santo satam dhammamanussarantā.

23. “Sohaṃ satam aññatarosmi haṃsa, ñātī ca me hoti sakhā ca rukko;
Taṃ nussahe jīvikattho pahātuṃ, khīṇanti ñatvāna na hesa dhammo”ti.

22-23. Tattha ye ve sakhīnaṃ sakhāro bhavantīti ye sahāyānaṃ sahāyā honti. Khīṇaṃ akhīṇampīti paṇḍitā nāma attano sahāyaṃ bhogaparikkhayena khīṇampi akhīṇampi na jahanti. Satam dhammamanussarantāti paṇḍitānaṃ paveniṃ

anussaramānā. Ñātī ca meti haṃsarāja, ayaṃ rukkho sampiyāyanatthena mayhaṃ ñāti ca samāciṇṇacaraṇatāya sakhā ca. Jīvikatthoti tamahaṃ jīvikāya atthiko hutvā pahātuṃ na sakkomi.

Sakko tassa vacanaṃ sutvā tuṭṭho pasaṃsitvā varam dātukāmo dve gāthā abhāsi -

24. “Sādhu sakkhi kataṃ hoti, metti saṃsati santhavo;
Sacetaṃ dhammaṃ rocesi, pāsaṃsosi vijānataṃ.

25. “So te suva varam dammi, pattayāna vihaṅgama;
Varam varassu vakkaṅga, yaṃ kiñci manasicchasi”ti.

24-25. Tattha sādhuṭi sampahaṃsanaṃ. Sakkhi kataṃ hoti, metti saṃsati santhavoti sakhibhāvo ca metti ca parisamajjhe santhavo cāti tayā mittam kataṃ sādhu hoti laddhakaṃ bhaddakameva. Sacetaṃ dhammanti sace etaṃ mittadhammaṃ. Vijānatanti evaṃ sante viññūnaṃ pasaṃsitabbayuttakosīti attho. So teti so ahaṃ tuyhaṃ. Varassūti icchassu. Yaṃ kiñci manasicchasiṭi yaṃ kiñci manasā icchasi, sabbaṃ taṃ varam dadāmi teti.

Taṃ sutvā suvarājā varam gaṇhanto sattamaṃ gāthamāha -

26. “Varaṅca me haṃsa bhavaṃ dadeyya, ayaṅca rukkho punarāyumaṃ labhetha;
So sākhavā phalimā saṃvirūḷho, madhutthiko tiṭṭhatu sobhamāno”ti.

Tattha sākhavāti sākhasampanno. Phalimāti phalena upeto. Saṃvirūḷhoti samantato virūḷhapatto taruṇapattasampanno hutvā. Madhutthikoti saṃvijjamānamadhuraphalesu pakkhittamadhu viya madhuraphalo hutvāti attho.

Athassa sakko varam dadamāno aṭṭhamaṃ gāthamāha -

27. “Taṃ passa samma phalimaṃ ulāraṃ, sahāva te hotu udumbarena;
So sākhavā phalimā saṃvirūḷho, madhutthiko tiṭṭhatu sobhamāno”ti.

Tattha sahāva te hotu udumbarenāti tava udumbarena saddhiṃ saha ekatova vāso hotu.

Evaṅca pana vatvā sakko taṃ attabhāvaṃ vijahitvā attano ca sujāya ca ānubhāvaṃ dassetvā gaṅgāto hatthena udakaṃ gahetvā udumbarakhāṇukaṃ pahari. Tāvadeva sākhaṇḍapapasacchanno madhuraphalo rukkho utṭhahitvā muṇḍamaṇipabbato viya vilāsasampanno aṭṭhāsi. Suvarājā taṃ disvā somanassappatto sakkassa thutiṃ karonto navamaṃ gāthamāha -

28. “Evaṃ sakka sukhī hohi, saha sabbehi ñātibhi;
Yathāhamajja sukhito, disvāna saphalaṃ duma”nti.

Sakkopi tassa varam datvā udumbaram amataphalaṃ katvā saddhiṃ sujāya attano ṭhānameva gato. Tamatthaṃ dīpayamānā osāne abhisambuddhagāthā ṭhapitā -

29. “Suvassa ca varam datvā, katvāna saphalaṃ dumaṃ;
Pakkāmi saha bhariyāya, devānaṃ nandanaṃ vana”nti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā “evaṃ bhikkhu porāṇakapaṇḍitā tiracchānayaniyaṃ nibbattāpi aloluppacārā ahesuṃ. Tvaṃ pana kasmā evarūpe sāsane pabbajitvā loluppacāraṃ carasi, gaccha tattheva vasāhī”ti kammaṭṭhānamassa kathetvā jātaṃ samodhānesi. So bhikkhu tattha gantvā vipassanaṃ vadḍhento arahattaṃ pāpuṇi. Tadā sakko anuruddho ahosi, suvarājā pana ahameva ahosinti.

Mahāsuvaṇṇakavaṇṇanā tatiyā.

430. Cūlasuvaṇṇakavaṇṇanā

Santi rukkhāti idaṃ satthā sāvattiyaṃ jetavane viharanto verañjakaṇḍaṃ ārabha kathesi. Satthari verañjāyaṃ vassaṃ vasitvā anupubbena sāvattiyaṃ anuppatte bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ “āvuso, tathāgato khattiyasukhumālo buddhasukhumālo mahantena iddhānubhāvena samannāgatopi verañjabrahmaṇena nimantito temāsaṃ vasanto mārāvaṭṭanavasena tassa santikā ekadivasampi bhikkhaṃ alabhitvā loluppacāraṃ pahāya temāsaṃ patthapulakapiṭṭhodakena yāpento aññattha na agamāsi, aho tathāgatānaṃ appicchasantuṭṭhabhāvo”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “anacchariyaṃ, bhikkhave, tathāgatassa idāni loluppacārappahānaṃ, pubbepe tiracchānayaniyaṃ nibbattopi loluppacāraṃ pahāsi”nti vatvā atītaṃ āhari. Sabbampi vatthu purimanayeneva vitthāretabbaṃ.

30. “Santi rukkhā haripattā, dumā nekaphalā bahū;
Kasmā nu sukkhe koḷāpe, suvassa nirato mano.
31. “Phalassa upabhuñjimhā, nekavassagaṇe bahū;
Aphalampi viditvāna, sāva metti yathā pure.
32. “Sukkhāñca rukkhāṃ koḷāpaṃ, opattamaphalaṃ dumaṃ;
Ohāya sakuṇā yanti, kiṃ dosaṃ passase dija.
33. “Ye phalatthā sambhajanti, aphaloti jahanti naṃ;
Attatthapaññā dummedhā, te honti pakkhapātino.
34. “Sādhu sakkhi kataṃ hoti, metti saṃsati santhavo;
Sacetaṃ dhammaṃ rocesi, pāsamsosi vijānataṃ.
35. “So te suva varaṃ dammi, pattayāna vihaṅgama;
Varaṃ varassu vakkaṅga, yaṃ kiñci manasicchasi.
36. “Api nāma naṃ passeyyaṃ, sapattaṃ saphalaṃ dumaṃ;
Daliddova nidhiṃ laddhā, nandeyyāhaṃ punappunaṃ.
37. “Tato amatamādāya, abhisiñci mahīruhaṃ;
Tassa sākha virūhiṃsu, sītacchāyā manoramā.
38. “Evaṃ sakka sukhī hohi, saha sabbehi ñātibhi;
Yathāhamajja sukhito, disvāna saphalaṃ dumaṃ.

39. “Suvassa ca varam datvā, katvāna saphalam dumaṃ;
Pakkāmi saha bhariyāya, devānaṃ nandanam vana”nti. -

Pañhapaṭipañhāpi atthopi purimanayeneva veditabbā, anuttānapadameva pana vaṇṇayissāma.

30-39. Haripattāti nīlapattasacchannā. Koḷāpeti vāte paharante ākoṭitasaddaṃ viya muñcamāne nissāre. Suvassāti āyasmato suvarājassa kasmā evarūpe rukke mano nirato. Phalassāti phalaṃ assa rukkhassa. Nekavassagaṇeti anekavassagaṇe. Bahūti samānepi anekasate na dve tayo, atha kho bahūva. Veditvānāti haṃsarāja idāni amhākaṃ imaṃ rukkhaṃ aphalaṃ veditvāpi yathā pure etena saddhiṃ metti, sāva metti, tañhi mayaṃ na bhindāma, mettiṃ bhindantā hi anariyā asappurisā nāma hontīti pakāsento evamāha.

Opattanti avapattaṃ nippattaṃ patitapattaṃ. Kiṃ dosaṃ passaseti aññe sakuṇā etaṃ ohāya aññattha gacchanti, tvaṃ evaṃ gamane kiṃ nāma dosaṃ passasi. Ye phalatthāti ye pakkhino phalatthāya phalakāraṇā sambhajanti upagacchanti, aphaloti ñatvā etaṃ jahanti. Attatthapaññāti attano atthāya paññā, paraṃ anoloketvā attaniyeva vā tthitā etesaṃ paññāti attatthapaññā. Pakkhapātinoti te attanoyeva vuḍḍhiṃ paccāsīsamānā mittapakkaṃ pātentī nāsentiṃti pakkhapātino nāma honti. Attapakkeyeva vā patantiṃti pakkhapātino.

Api nāma nanti haṃsarāja, sace me manoratho nipphajjeyya, tayā dinno varo sampajjeyya, api nāma ahaṃ imaṃ rukkhaṃ sapattaṃ saphalaṃ puna passeyyaṃ, tato daliddo nidhiṃ labhitvāva punappunaṃ etaṃ abhinandeyyaṃ, taṃ disvāva pamodeyyaṃ. Amatamādāyāti attano ānubhāvena tthito gaṇḍakam gahetvā abhisiñcayīti attho. Imasmiṃ jātaka imāya saddhiṃ dve abhisambuddhagāthā honti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi - “tadā sakko anuruddho ahosi, suvarājā pana ahameva ahosi”nti.

Cūḷasuvajātakavaṇṇanā catutthā.

431. Haritacajātakaṇṇanā

Sutaṃ metaṃ mahābrahmeti idaṃ satthā jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabba kathesi. Tañhi bhikkhuṃ ekaṃ alaṅkatamātugāmaṃ disvā ukkaṇṭhitaṃ dīghakesanakhalomaṃ vibbhamitukāmaṃ ācariyupajjhāyehi aruciya ānītaṃ. Satthā “saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito”ti pucchitvā “saccaṃ, bhante”ti vutte “kiṃkāraṇā”ti vatvā “alaṅkatamātugāmaṃ disvā kilesavasena, bhante”ti vutte “bhikkhu kilesa nāma guṇaviddhaṃsako appassādo niraye nibbattāpeti, esa pana kilesa kiṃkāraṇā taṃ na kilamessati? Na hi sineruṃ paharitvā paharaṇavāto purāṇapaṇṇassa lajjati, imañhi kilesaṃ nissāya bodhiññassa anupadaṃ caramānā pañcaabhiññātaṭṭhasamāpatilābhino visuddhamahāpurisāpi satīṃ upaṭṭhapetuṃ asakkontā jhānaṃ antaradhāpesu”nti vatvā atītaṃ āhari.

Atīte bārāṇasiyaṃ brahmadatte rajjaṃ kārente bodhisatto ekasmiṃ nigame asītikoṭivibhave brāhmaṇakule nibbatti, kañcanachavitāya panassa “haritacakumāro”ti nāmaṃ kariṃsu. So vayappatto takkasilaṃ gantvā uggahitasippo kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā mātāpitūnaṃ accayena dhanavilokanaṃ katvā “dhanameva paññāyati, dhanassa uppādakā na paññāyanti, mayāpi maraṇamukhe

cuṇṇavicuṇṇena bhavitabba’’nti maraṇabhayaabhīto mahādānaṃ datvā himavantam pavisitvā isipabbajjam pabbajitvā sattame divase abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā tattha ciraṃ vanamūlaphalāhāro yāpetvā loṇambilasevanatthāya pabbatā otaritvā anupubbena bārāṇasiṃ patvā rājuyyāne vasitvā punadivase bārāṇasiyaṃ bhikkhāya caranto rājadvāraṃ sampāpuṇi. Rājā taṃ disvā pasannacitto pakkosāpetvā samussitasetacchatte rājapallaṅke nisīdāpetvā nānaggarasabhojanaṃ bhojetvā anumodanāvasāne atirekataraṃ pasīditvā ‘‘kahaṃ, bhante, gacchathā’’ti vatvā ‘‘vassāvāsattṭhānaṃ upadhārema, mahārājā’’ti vutte ‘‘sādhu, bhante’’ti bhuttaṭṭarāso taṃ ādāya uyyānaṃ gantvā tattha rattitṭhānadivāṭṭhānādīni kārāpetvā uyyānapālaṃ paricāraṃ katvā datvā vanditvā nikkhami. Mahāsatto tato paṭṭhāya nibaddhaṃ rañño gehe bhuñjanto dvādasa vassāni tattha vasi.

Athekadivasam rājā paccantaṃ kupitaṃ vūpasametum gacchanto ‘‘amhākaṃ puññakkhettaṃ mā pamajjī’’ti mahāsattaṃ deviyā niyyādetvā agamāsi. Tato paṭṭhāya sā mahāsattaṃ sahatthā parivisati. Athekadivasam sā bhojanaṃ sampādetvā tasmiṃ cirāyamāne gandhodakena nhatvā saṇhaṃ maṭṭhasāṭakaṃ nivāsetvā sīhapañjaraṃ vivarāpetvā sarīre vātaṃ paharāpentī khuddakamañcake nipajji. Mahāsattopi divātaṃ sunivattho supāruto bhikkhābhājanaṃ ādāya ākāsenāgantvā sīhapañjaraṃ pāpuṇi. Deviyā tassa vākacirasaddaṃ sutvā vegena utṭhahantiyā maṭṭhasāṭako bhassi, mahāsattassa visabhāgārammaṇaṃ cakkhum paṭihaññi. Athassa anekavassakoṭisatasahassakāle abbhantare nivutthakilesa karaṇḍake sayitaāsiviso viya utṭhahitvā jhānaṃ antaradhāpesi. So satim upaṭṭhāpetum asakkonto gantvā devim hatthe gaṇhi, tāvadeva sāṇim parikkhipiṃsu. So tāya saddhim lokadhammaṃ sevitvā bhuñjitvā uyyānaṃ gantvā tato paṭṭhāya devasikaṃ tatheva akāsi. Tassa tāya saddhim lokadhammapaṭisevanaṃ sakalanagare pākaṭaṃ jātaṃ. Amaccā ‘‘haritacatāpaso evamakāsi’’ti rañño paṇṇaṃ pahiṇiṃsu. Rājā ‘‘maṃ bhinditukāmā evaṃ vadanti’’ti asaddahitvā paccantaṃ vūpasametvā bārāṇasiṃ paccāgantvā nagaraṃ padakkhiṇaṃ katvā deviyā santikaṃ gantvā ‘‘saccaṃ, kira mama ayyo haritacatāpaso tayā saddhim lokadhammaṃ paṭisevatī’’ti pucchi. ‘‘Saccaṃ, devā’’ti. So tassāpi asaddahitvā ‘‘tameva paṭipucchissāmi’’ti uyyānaṃ gantvā vanditvā ekamantaṃ nisīditvā taṃ pucchanto paṭhamaṃ gāthamāha -

- 40.** ‘‘Sutaṃ metaṃ mahābrahme, kāme bhuñjati hārito;
Kaccetaṃ vacanaṃ tucchaṃ, kacci suddho iriyyasī’’ti.

Tattha kaccetanti kacci etaṃ ‘‘hārito kāme paribhuñjati’’ti amhehi sutaṃ vacanaṃ tucchaṃ abhūtaṃ, kacci tvaṃ suddho iriyyasi viharasīti.

So cintesi - ‘‘ayaṃ rājā ‘nāhaṃ paribhuñjāmi’’ti vuttepī mama saddahissateva, imasmiṃ loke saccasadisī patiṭṭhā nāma natthi. Ujjhitasaccā hi bodhimūle nisīditvā bodhim pāpuṇitum na sakkonti, mayā saccameva kathetum vaṭṭatī’’ti. Bodhisattassa hi ekaccesu ṭhānesu paṇātipātopi adinnādānampi kāmesumicchācāropi surāmerayamajjapānampi hotiyeva, atthabhedakavisaṃvādanaṃ purakkhatvā musāvādo nāma na hoti, tasmā so saccameva kathento dutiyaṃ gāthamāha -

- 41.** ‘‘Evametaṃ mahārāja, yathā te vacanaṃ sutaṃ;
Kummaggaṃ paṭipannosmi, mohaneyyesu mucchito’’ti.

Tattha mohaneyyesūti kāmaguṇesu. Kāmaguṇesu hi loko muyhati, te ca lokam mohayanti, tasmā te “mohaneyyā”ti vuccantīti.

Taṃ sutvā rājā tatiyaṃ gāthamāha -

- 42.** “Adu paññā kimatthiyā, nipuṇā sādhuṇintinī;
Yāya uppatitaṃ rāgaṃ, kiṃ mano na vinodaye”ti.

Tattha adūti nipāto. Idaṃ vuttaṃ hoti - bhante, gilānassa nāma bhesajjaṃ, pipāsitaṃ pāṇiyaṃ paṭisaraṇaṃ, tumhākaṃ panesā nipuṇā sādhuṇaṃ atthānaṃ cintinī paññā kimatthiyā, yāya puna uppatitaṃ rāgaṃ kiṃ mano na vinodaye, kiṃ cittaṃ vinodetuṃ nāsakkhīti.

Athassa kilesabalaṃ dassento hārito catutthaṃ gāthamāha -

- 43.** “Cattārome mahārāja, loke atibalā bhusā;
Rāgo doso mado moho, yattha paññā na gādhatī”ti.

Tattha yatthāti yesu pariyuṭṭhānaṃ pattesu mahoghe patitā viya paññā gādhaṃ patiṭṭhaṃ na labhati.

Taṃ sutvā rājā pañcamaṃ gāthamāha -

- 44.** “Arahā sīlasampanno, suddho carati hārito;
Medhāvī paṇḍito ceva, iti no sammato bhava”nti.

Tattha iti no sammatoti evaṃ amhākaṃ sammato sambhāvito bhavaṃ.

Tato hārito chaṭṭhamaṃ gāthamāha -

- 45.** “Medhāvīnampi hiṃsanti, isiṃ dhammaguṇe rataṃ;
Vitakkā pāpakā rāja, subhā rāgūpasamhitā”ti.

Tattha subhāti subhanimittaggaṇaṇa pavattāti.

Atha naṃ kilesappahāne ussāhaṃ kārento rājā sattamaṃ gāthamāha -

- 46.** “Uppannāyaṃ sarīrajo, rāgo vaṇṇavidūsono tava;
Taṃ pajaha bhaddamatthu te, bahunnāsi medhāvisammato”ti.

Tattha vaṇṇavidūsono tavāti tava sarīravaṇṇassa ca guṇavaṇṇassa ca vidūsono. Bahunnāsīti bahūnaṃ āsi medhāvīti sammato.

Tato mahāsatto satiṃ labhitvā kāmesu ādīnavaṃ sallakkhetvā aṭṭhamaṃ gāthamāha -

- 47.** “Te andhakārake kāme, bahudukkhe mahāvise;
Tesaṃ mūlaṃ gavesissaṃ, checchaṃ rāgaṃ sabandhana”nti.

Tattha andhakāraleti paññācakkhuvīnāsanato andhabhāvakare. Bahudukkheti ettha “appaśādā kāmā”tiādīni suttāni haritvā tesaṃ bahudukkhatā dassetabbā. Mahāviseti sampayuttakilesavisassa ceva vipākavisassa ca mahantatāya mahāvise. Tesaṃ mūlanti te vuttappakāre kāme pahātuṃ tesaṃ mūlaṃ gavesissaṃ pariyesissāmi. Kiṃ pana tesaṃ mūlanti? Ayonisomanasikāro. Checchaṃ rāgaṃ sabandhananti mahārāja, idāneva paññākhaggena paharitvā

subhanimittabandhanena sabandhanam rāgam chindissāmīti.

Idañca pana vatvā “mahārāja, okāsam tāva me karohī”ti okāsam kāretvā paṇṇasālam pavisitvā kasiṇamaṇḍalam oloketvā puna natthajjhānam uppādetvā paṇṇasālato nikkhamitvā ākāse pallaṅkena nisīditvā rañño dhammam desetvā “mahārāja, aham aṭṭhāne vutthakāraṇā mahājanamajjhe garahappatto, appamatto hohi, puna dāni aham anitthigandhavanasaṇḍameva gamissāmī”ti rañño rodantassa paridevantassa himavantameva gantvā aparihīnājjhāno brahmalokūpago ahosi.

Satthā taṃ kāraṇam ñatvā -

48. “Idaṃ vatvāna hārito, isi saccaparakkamo;
Kāmarāgam virājetvā, brahmalokūpago ahū”ti. -

Abhisambuddho hutvā imaṃ gātham vatvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte patitṭhahi.

Tadā rājā ānando ahosi, haritacatāpaso pana ahameva ahosinti.

Haritacajātakavaṇṇanā pañcamā.

432. Padakusalamāṇavajātakavaṇṇanā

Bahussutanti idaṃ satthā jetavane viharanto ekaṃ dārakaṃ ārabha kathesi. So kira sāvattiyaṃ kuṭumbikaputto sattavassakāleyeva padakusalo ahosi. Athassa pitā “imaṃ vīmaṃsissāmī”ti tassa ajānantasseva mittagharaṃ agamāsi. So pitu gataṭṭhānam apucchitvā tassa padānusārena gantvā pitu santike aṭṭhāsi. Atha naṃ pitā ekadivasam pucchi “tāta, tvaṃ mayi taṃ ajānāpetvā gatepi mama gataṭṭhānam kiṃ jānāsī”ti? “Tāta, padaṃ te sañjānāmi, padakusalo aha”nti. Athassa vīmaṃsanatthāya pitā bhuttaṭṭhāraso gharā nikkhamitvā anantaraṃ paṭivissakagharaṃ gantvā tato dutiyaṃ, tato tatiyaṃ gharaṃ pavisitvā tatiyagharā nikkhamitvā puna attano gharaṃ āgantvā tato uttaradvārena nikkhamitvā nagaraṃ vāmaṃ karonto jetavanaṃ gantvā satthāraṃ vanditvā dhammaṃ suṇanto nisīdi. Dārako “kahaṃ me pitā”ti pucchitvā “na jānāmā”ti vutte tassa padānusārena anantarapaṭivissakassa gharaṃ ādiṃ katvā pitu gatamaggeneva jetavanaṃ gantvā satthāraṃ vanditvā pitu santike aṭṭhāsi. Pitarā ca “kathaṃ tāta, mama idhāgatabhāvaṃ aññāsī”ti puṭṭho “padaṃ te sañjānitvā padānusārena āgatomhī”ti āha. Satthā “kiṃ kathesi upāsakā”ti pucchitvā “bhante, ayaṃ dārako padakusalo, aham imaṃ vīmaṃsanto iminā nāma upāyena āgato, ayampi maṃ gehe adisvā mama padānusārena āgato”ti vutte “anacchariyaṃ, upāsaka, bhūmiyaṃ padasañjānanaṃ, porāṇakapaṇḍitā ākāse padaṃ sañjāniṃsū”ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari.

Atīte bārāṇasiyaṃ brahmadatte rajjaṃ kārente tassa aggamahesī aticaritvā raññā pucchitā “sace aham tumhe aticarāmi, assamukhī yakkhinī homī”ti sapathaṃ katvā tato kālam katvā ekasmiṃ pabbatāpāde assamukhī yakkhinī hutvā leṇaguhāyaṃ vasamānā mahāaṭṭaviyaṃ pubbantato aparantaṃ gamanamagge anusañcarante manusse gahetvā khādati. Sā kira tīṇi vassāni vessavaṇaṃ upaṭṭhahitvā āyāmato tiṃsayojane vitthārato pañcayojane ṭhāne manusse khāditaṃ labhi. Atheskadivasam eko aḍḍho mahaddhano mahābhogo abhirūpo brāhmaṇo bahūhi manussehi parivuto taṃ maggaṃ abhiruhi. Taṃ disvā yakkhinī tussitvā pakkhandi, taṃ disvā

parivāramanussā palāyiṃsu. Sā vātavegena gantvā brāhmaṇaṃ gahetvā piṭṭhiyā nipajjāpetvā guhaṃ gacchantī purisasamphassaṃ paṭilabhitvā kilesavasena tasmiṃ sinehaṃ uppādetvā taṃ akhāditvā attano sāmikaṃ akāsi. Te ubhopi samaggasaṃvāsaṃ vasiṃsu tato paṭṭhāya yakkhinī manusse gaṇhantī vatthataṇḍulatelādīnīpi gahetvā tassa nānaggarasabhojanaṃ upanetvā attanā manussamaṃsaṃ khādati. Gamanakāle tassa palāyanabhayaena mahatiyā silāya guhādvāraṃ pidahitvā gacchati. Evaṃ tesu sammodamānesu vasantesu bodhisatto nibbattaṭṭhānā cavitvā brāhmaṇaṃ paṭicca tassā kucchimhi paṭisandhiṃ gaṇhi. Sā dasamāsaccayena puttaṃ vijāyitvā putte ca brāhmaṇe ca balavasinehā hutvā ubhopi posesi. Sā aparabhāge putte vuḍḍhippatte puttampi pitarā saddhiṃ antoguhāyaṃ pavesetvā dvāraṃ pidahi.

Athekadivasaṃ bodhisatto tassā gatakālaṃ ñatvā silaṃ apanetvā pitaraṃ bahi akāsi. Sā āgantvā “kena silā apanītā”ti vatvā “amma, mayā apanītā, andhakāre nisīdituṃ na sakkomī”ti vutte puttāsinehena na kiñci avoca. Athekadivasaṃ bodhisatto pitaraṃ pucchi “tāta, mayhaṃ mātu mukhaṃ aññādisaṃ, tumhākaṃ mukhaṃ aññādisaṃ, kiṃ nu kho kāraṇa”nti? “Tāta, tava mātā manussamaṃsakhādikā yakkhinī, mayaṃ ubho manussā”ti. “Tāta, yadi evaṃ, idha kasmā vasāma, ehi manussapathaṃ gacchāmā”ti. “Tāta, sace mayaṃ palāyissāma, ubhopi amhe tava mātā khādissatī”ti. Bodhisatto “mā bhāyi, tāta, tava manussapathasampāpanaṃ mama bhāro”ti pitaraṃ samassāsetvā punadivase mātari gatāya pitaraṃ gahetvā palāyi. Yakkhinī āgantvā te adisvā vātavegena pakkhanditvā te gahetvā “brāhmaṇa, kiṃ palāyasi, kiṃ te idha natthī”ti vatvā “bhadde, mā mayhaṃ kujjhi, putto te maṃ gahetvā palāyati”ti vutte puttāsinehena kiñci avatvā te assāsetvā attano vasanaṭṭhānaññeva te gahetvā gantvā evaṃ punapi katipaye divase palāyante ānesi.

Bodhisatto cintesi “mayhaṃ mātu paricchinnena okāseṇa bhavitabbaṃ, yaṃnūnāhaṃ imissā āṇāpavattiṭṭhānasīmaṃ puccheyyaṃ, atha naṃ atikkamitvā palāyissāmā”ti. So ekadivasaṃ mātaraṃ gahetvā ekamantaṃ nisinno “amma, mātusantakaṃ nāma puttānaṃ pāpuṇāti, akkhāhi tāva me attano santakāya bhūmiyā pariccheda”nti āha. Sā sabbadisāsu pabbatanadīnimitādīni kathetvā āyāmato tiṃsayojanaṃ, vitthārato pañcayojanaṃ puttassa kathetvā “idaṃ ettakaṃ ṭhānaṃ sallakkhehi puttā”ti āha. So dve tayo divase atikkamitvā mātu aṭṭavigatakalā pitaraṃ khandhaṃ āropetvā tassā dinnasaññāya vātavegena pakkhando paricchedanadīraṃ sampāpuṇi. Sāpi āgantvā te apassantī anubandhi. Bodhisatto pitaraṃ gahetvā nadīmajjhaṃ agamāsi. Sā āgantvā nadīre ṭhatvā attano paricchedaṃ atikkantabhāvaṃ ñatvā tattheva ṭhatvā “tāta, pitaraṃ gahetvā ehi, ko mayhaṃ doso, tumhākaṃ maṃ nissāya kiṃ nāma na sampajjati, nivatta, sāmī”ti puttañca patiñca yāci. Atha brāhmaṇo nadiṃ uttari. Sā puttameva yācantī “tāta, mā evaṃ kari, nivattāhī”ti āha. “Amma, mayaṃ manussā, tvaṃ yakkhinī, na sakkā sabbakālaṃ tava santike vasitu”nti. “Neva nivattissasi, tātā”ti. “Āma, ammā”ti. “Tāta, yadi na nivattissasi, manussaloke jīvitaṃ nāma dukkhaṃ, sippaṃ ajānantā jīvituṃ na sakkonti, ahaṃ ekaṃ cintāmaṇiṃ nāma vijjaṃ jānāmi, tassānubhāvena dvādasasaṃvaccharamatthake haṭṭabhaṇḍampi padānupadaṃ gantvā sakkā jānituṃ. Ayaṃ te jīvika bhavissati, uggaṇha, tāta, anagghaṃ manta”nti tathārūpeṇa dukkheṇa abhibhūtāpi puttāsinehena mantaṃ adāsi.

Bodhisatto nadiyā ʒhitakova mātaraṃ vanditvā atisakkaccaṃ suttaṃ katvā manttaṃ gahetvā mātaraṃ vanditvā “gacchatha, amma”ti āha. “Tāta, tumhesu anivattantesu mayhaṃ jīvitataṃ natthi”ti vatvā -

“Ehi putta nivattassu, mā anāthaṃ karohi me;
Ajja puttaṃ apassanti, yakkhinī maraṇaṃ gatā”ti.

Yakkhinī uraṃ pahari, tāvadevassā puttasokena hadayaṃ phali. Sā maritvā tattheva patitā. Tadā bodhisatto tassā matabhāvaṃ ñatvā pitaraṃ pakkosivā mātu santikaṃ gantvā citakaṃ katvā jhāpetvā ālāhanaṃ nibbāpetvā nānāvaṇṇehi pupphehi pūjetvā vanditvā roditvā paridevitvā pitaraṃ ādāya bārāṇasiṃ gantvā rājadvāre ʒhatvā “padakusalo māṇavo dvāre ʒhito”ti raṇṇo paṭivedetvā “tena hi āgacchatū”ti vutte pavisitvā rājānaṃ vanditvā “tāta, kiṃ sippaṃ jānāsī”ti vutte “deva, dvādasasaṃvaccharamatthake haṭṭabhaṇḍaṃ padānupadaṃ gantvā gaṇhituṃ jānāmi”ti āha. “Tena hi maṃ upaṭṭhāhi”ti. “Deva, devasikaṃ sahasaṃ labhanto upaṭṭhahissāmi”ti. “Sādhu tāta, upaṭṭhahā”ti. Rājā devasikaṃ sahasaṃ dāpesi.

Athekadivasā purahito rājānaṃ āha - “mahārāja, mayaṃ tassa māṇavassa sippānubhāvena kassaci kammaṃ akatattā ‘sippaṃ atthi vā natthi vā’ti na jānāma, vīmaṃsissāma tāva na”nti. Rājā “sādhu”ti sampaṭicchitvā ubhopi janā nānāratanaḡopakānaṃ saṇṇaṃ datvā ratanaśārabhaṇḍikaṃ gahetvā pāsādā oruyha rājanivesanantare tikkhattuṃ āvijjhivā nisseṇiṃ attharivā pākāramatthakena bahi otarivā vinicchayasālaṃ pavisitvā tattha nisīditvā puna gantvā nisseṇiṃ attharivā pākāramatthakena otarivā antepure pokkharaṇiyā tīraṃ gantvā pokkharaṇiṃ tikkhattuṃ padaḡkhiṇaṃ katvā otarivā antopokkharaṇiyaṃ bhaṇḍikaṃ ʒhapetvā pāsādaṃ abhiruhiṃsu. Punadivase “rājanivesanato kira ratanaṃ hariṃsū”ti ekakolāhalaṃ ahosi. Rājā ajānanto viya hutvā bodhisattaṃ pakkosāpetvā “tāta, rājanivesanato bahuratanabhaṇḍaṃ haṭṭaṃ, handa naṃ anuvicinituṃ vaṭṭati”ti āha. “Mahārāja, dvādasasaṃvaccharamatthake haṭṭabhaṇḍaṃ corānaṃ padānupadaṃ gantvā āharaṇasamatthassa mama anacchariyaṃ ajja rattiṃ haṭṭabhaṇḍaṃ āharituṃ, āharissāmi taṃ, mā cintayitthā”ti. “Tena hi āharā”ti. So “sādhu, devā”ti vatvā mātaraṃ vanditvā manttaṃ parivattetvā mahātale ʒhitova “mahārāja, dvinnaṃ corānaṃ padaṃ paṇṇāyati”ti vatvā raṇṇo ca purohitassa ca padānusārena sirigabbhaṃ pavisitvā tato nikkhamitvā pāsādā oruyha rājanivesanantare tikkhattuṃ parigantvā padānusāreneva pākārasamīpaṃ gantvā pākāre ʒhatvā “mahārāja, imasmiṃ ʒhāne pākārato muccitvā ākāse padaṃ paṇṇāyati, nisseṇiṃ attharāpetvā dethā”ti nisseṇiṃ pākāramatthakena otarivā padānusāreneva vinicchayasālaṃ gantvā puna rājanivesanaṃ āgantvā nisseṇiṃ attharāpetvā pākāramatthakena oruyha pokkharaṇiṃ gantvā tikkhattuṃ padaḡkhiṇaṃ katvā “mahārāja, corā imaṃ pokkharaṇiṃ otiṇṇā”ti vatvā attanā ʒhapitaṃ viya bhaṇḍikaṃ nīharitvā raṇṇo datvā “mahārāja, ime dve corā abhiññātamahācorā iminā maggena rājanivesanaṃ abhiruḡhā”ti āha. Mahājanā tuṭṭhapahaṭṭhā aṅguliyo phoṭesaṃ, celukkhepā pavattiṃsu.

Rājā cintesi - “ayaṃ māṇavo padānusārena gantvā corehi ʒhapitabhaṇḍaṭṭhānameva maṇṇe jānāti, core pana gaṇhituṃ na sakkoti”ti. Atha naṃ āha “corehi haṭṭabhaṇḍaṃ tāva no tayā āhaṭṭaṃ, corā pana na āhaṭṭa”ti. “Mahārāja, idheva corā, na dūre”ti. “Ko ca ko cā”ti. “Yo mahārāja, icchati, sova coro hoti, tato tumhākaṃ bhaṇḍikassa laddhakālato paṭṭhāya corehi ko attho, mā pucchitthā”ti. “Tāta, ahaṃ tuyhaṃ

devasikaṃ sahaṣṣaṃ dammi, core me gahetvā dehī”ti. “Mahārāja, dhane laddhe kiṃ corehī”ti. “Dhanatopi no, tāta, core laddhuṃ vaṭṭatī”ti. “Tena hi, mahārāja, ime nāma corā”ti tumhākaṃ na kathessāmi, atīte pavattakāraṇaṃ pana te āharissāmi, sace tumhe pañnavanto, taṃ kāraṇaṃ jānāthā”ti so evaṃ vatvā atītaṃ āhari.

Atīte bārāṇasito avidūre nadītiraḡāmake pāṭali nāma eko naṭo vasati. So ekasmiṃ ussavadivase bhariyamādāya bārāṇasiṃ pavisitvā naccitvā vīṇaṃ vāditvā gāyitvā dhaṇaṃ labhitvā ussavapariyosāne bahuṃ surābhattaṃ gāhāpetvā attano gāmaṃ gacchanto nadītiraṃ patvā navodakaṃ āgacchantāṃ disvā bhattaṃ bhuñjanto suraṃ pivanto nisīditvā matto hutvā attano balaṃ ajānanto “mahāvīṇaṃ gīvāya bandhitvā nadiṃ uttaritvā gamissāmi”ti bhariyaṃ hatthe gahetvā nadiṃ otari. Vīṇāchiddehi udakaṃ pāvisi. Atha naṃ sā vīṇā uduke osīdāpesi. Bhariyā panassa osīdanabhāvaṃ ñatvā taṃ vissajjetvā uttaritvā tīre aṭṭhāsi. Naṭapāṭali sakiṃ ummujjati, sakiṃ nimujjati, udakaṃ pavisitvā uddhumātaudaro ahosi. Athassa bhariyā cintesi “mayhaṃ sāmiko idāni marissati, ekaṃ naṃ gītakaṃ yācitvā parisamajjhe taṃ gāyanti jīvikaṃ kappessāmi”ti cintetvā “sāmi, tvaṃ uduke nimujjasi, ekaṃ me gītakaṃ dehi, tena jīvikaṃ kappessāmi”ti vatvā gāthamāha -

49. “Bahussutaṃ cittakathim, gaṅgā vahati pāṭalim;
Vuyhamānaka bhaddante, ekaṃ me dehi gāthaka”nti.

Tattha gāthakanti khuddakaṃ gāthaṃ.

Atha naṃ naṭapāṭali “bhadde, kathaṃ tava gītakaṃ dassāmi, idāni mahājanassa paṭisaraṇabhūtaṃ udakaṃ maṃ māreti”ti vatvā gāthamāha -

50. “Yena siñcanti dukkhitāṃ, yena siñcanti āturaṃ;
Tassa majjhe marissāmi, jātaṃ saraṇato bhaya”nti.

Bodhisatto imaṃ gāthaṃ vatvā “mahārāja, yathā udakaṃ mahājanassa paṭisaraṇaṃ, tathā rājānopi, tesāṃ santikā bhaye uppanne taṃ bhayaṃ ko paṭibāhissatī”ti vatvā “mahārāja, idaṃ kāraṇaṃ paṭicchannaṃ, mayā pana paṇḍitavedanīyaṃ katvā kathitaṃ, jānāhi, mahārājā”ti āha. “Tāta ahaṃ evarūpaṃ paṭicchannakathaṃ na jānāmi, core me gahetvā dehī”ti. Athassa mahāsatto “tena hi, mahārāja, idaṃ sutvā jānāhī”ti aparaṃpi kāraṇaṃ āhari. Deva, pubbe imissāva bārāṇasiyā dvāragāme eko kumbhakāro bhājanatthāya mattikaṃ āharanto ekasmiṃyeva thāne nibaddhaṃ gaṇhitvā antopabbhāraṃ mahantaṃ āvāṭaṃ khaṇi. Athekadivasaṃ tassa mattikaṃ gaṇhantassa akālamahāmegho utṭhahitvā mahāvutṭhiṃ pātesi. Udakaṃ avattharamānaṃ āvāṭaṃ pātesi, tenassa matthako bhijji. So paridevanto gāthamāha -

51. “Yattha bījāni rūhanti, sattā yattha patiṭṭhitā;
Sā me sīsaṃ nipīleti, jātaṃ saraṇato bhaya”nti.

Tattha nipīletīti nipatitvā pīleti bhindati.

Yathā hi deva, mahājanassa paṭisaraṇabhūtā mahāpathavī kumbhakārassa sīsaṃ bhindi, evameva mahāpathavīsime sabbalokassa paṭisaraṇe narinde utṭhāya corakammaṃ karonte ko bāhissati, sakkhissasi, mahārāja, evaṃ paṭicchādetvā kathitaṃ coraṃ jānitunti. Tāta, mayhaṃ paṭicchannena kāraṇaṃ natthi, ayaṃ coroti evaṃ me coraṃ gahetvā dehīti. So rājānaṃ rakkhanto “tvaṃ coro”ti avatvā

aparampi udāharaṇaṃ āhari. Mahārāja, pubbe imasmiṃyeva nagare ekassa purisassa gehaṃ ādittaṃ. So “anto pavisitvā bhaṇḍakaṃ nīharā”ti aññaṃ āṇāpesi. Tasmīṃ pavisitvā nīharante gehadvāraṃ pidahi. So dhūmandho hutvā nikkhamanamaggaṃ alabhanto uppannaḍāhadukkho hutvā anto ʈhitova paridevanto gāthamāha -

- 52.** “Yena bhattāni paccanti, sītaṃ yena vihaññati;
So maṃ ɗahati gattāni, jātaṃ saraṇato bhaya”nti.

Tattha so maṃ ɗahatīti so me ɗahati, ayameva vā pāṭho.

“Mahārāja, aggi viya mahājanassa paṭisaraṇabhūto eko manusso ratanabhaṇḍikaṃ hari, mā maṃ coraṃ pucchā”ti. “Tāta, mayhaṃ coraṃ dehiyevā”ti. So rājānaṃ “tvaṃ coro”ti avatvā aparampi udāharaṇaṃ āhari. Deva, pubbe imasmiṃyeva nagare eko puriso atibahuṃ bhuñjitvā jīrāpetuṃ asakkonto vedanāppatto hutvā paridevanto gāthamāha -

- 53.** “Yena bhuttena yāpanti, puthū brāhmaṇakhattiyā;
So maṃ bhutto byāpādeti, jātaṃ saraṇato bhaya”nti.

Tattha so maṃ bhutto byāpādetīti so odano bhutto maṃ byāpādeti māreti.

“Mahārāja, bhattaṃ viya mahājanassa paṭisaraṇabhūto eko bhaṇḍaṃ hari, tasmīṃ laddhe kiṃ coraṃ pucchasi”ti? “Tāta, sakkonto coraṃ me dehī”ti. So tassa saññāpanatthaṃ aparampi udāharaṇaṃ āhari. Mahārāja, pubbepi imasmiṃyeva nagare ekassa vāto uṭṭhahitvā gattāni bhañji. So paridevanto gāthamāha -

- 54.** “Gimhānaṃ pacchime māse, vātamicchanti paṇḍitā;
So maṃ bhañjati gattāni, jātaṃ saraṇato bhaya”nti.

Iti mahārāja, saraṇato bhayaṃ uppannaṃ, jānāhi taṃ kāraṇanti. Tāta, coraṃ me dehīti. So tassa saññāpanatthaṃ aparampi udāharaṇaṃ āhari. Deva, atīte himavantapadese sākhāviṭṭapasampanno mahārakkho ahosi pupphaphalasampanno anekasahassānaṃ sakuṇānaṃ nivāso tassa dve sākhā aññaṃaññaṃ saṅghaṭṭesum, tato dhūmo uppajji, aggicuṇṇāni patimsu. Taṃ disvā sakuṇajetṭhako gāthamāha -

- 55.** “Yaṃ nissitā jagatiruhaṃ, svāyaṃ aggiṃ pamuñcati;
Disā bhajatha vakkaṅgā, jātaṃ saraṇato bhaya”nti.

Tattha jagatiruhanti mahīruhaṃ.

Yathā hi, deva, rukkho pakkhīnaṃ paṭisaraṇaṃ, evaṃ rājā mahājanassa paṭisaraṇaṃ, tasmīṃ corikaṃ karonte ko paṭibāhissati, sallakkhehi, devāti. Tāta, mayhaṃ corameva dehīti. Athassa so aparampi udāharaṇaṃ āhari. Mahārāja, ekasmiṃ kāsigāme aññatarassa kulagharassa pacchimabhāge kakkhaḷā susumāranadī atthi, tassa ca kulassa ekova putto. So pitari kālakate mātaraṃ paṭijaggi. Tassa mātā anicchamānasseva ekaṃ kuladhītaraṃ ānesi. Sā pubbabhāge sassuṃ sampiyāyitvā pacchā puttadhītāhi vaḍḍhamānā taṃ nīharitukāmā ahosi. Tassā pana mātāpi tasmīṃyeva ghare vasati. Sā sāmikassa santike sassuyā nānappakāraṃ dosaṃ vatvā paribhinditvā “ahaṃ te mātaraṃ posetuṃ na sakkomi, mārehi na”nti vatvā “manussamāraṇaṃ nāma bhāriyaṃ, kathaṃ naṃ māremī”ti vutte “niddokkamanakāle naṃ mañcakeneva saddhiṃ gahetvā susumāranadiyaṃ

kipissāma, atha naṃ susamārā khādissanti”ti āha. “Tuyhaṃ pana mātā kaha”nti? “Tassāyeva santike supatī”ti. “Tena hi gaccha, tassā nipannamañcake rajjumaṃ bandhitvā saññaṃ karohī”ti. Sā tathā katvā “katā me sañña”ti āha. Itaro “thokaṃ adhivāsehi, manussā tava niddāyantū”ti niddāyanto viya nipajjitvā gantvā taṃ rajjumaṃ bhariyāya mātu mañcake bandhitvā bhariyaṃ pabodhetvā ubhopi gantvā taṃ mañcakeneva saddhiṃ ukkhipitvā nadiyaṃ khipiṃsu. Tattha naṃ niddāyamānaṃ susamārā viddhamsetvā khādiṃsu.

Sā punadivase mātu parivattitabhāvaṃ űatvā “sāmi, mama mātāva mārītā, idāni tava mātaraṃ mārehī”ti vatvā “tena hi sādhu”ti vutte “susāne citakaṃ katvā aggimhi naṃ pakkhipitvā māressāmā”ti āha. Atha naṃ niddāyamānaṃ ubhopi susānaṃ netvā ṭhapayiṃsu. Tattha sāmiko bhariyaṃ āha “aggi te ābhato”ti? “Pamuṭṭhāsmi, sāmī”ti. “Tena hi gantvā ānehī”ti. “Na sakkomi sāmi, gantuṃ, tayi gatepi ṭhātuṃ na sakkhissāmi, ubhopi mayaṃ gacchissāmā”ti. Tesu gatesu mahallikā sītavātena pabodhitā susānabhāvaṃ űatvā “ime maṃ māretukāmā aggitthāya gatā”ti ca upadhāretvā “na me balaṃ jānanti”ti ekaṃ matakaḷevaraṃ gahetvā mañcake nipajjāpetvā upari pilotikāya paṭicchādetvā sayaṃ palāyitvā tattheva leṇaguhaṃ pāvisi. Itare aggim āharitvā “mahallikā”ti saññaṃ kaḷevaraṃ jhāpetvā pakkamiṃsu. Ekena corena tasmiṃ guhāleṇe pubbe bhaṇḍikā ṭhapitā, so “taṃ gaṇhissāmī”ti āgantvā mahallikaṃ disvā “ekā yakkhinī bhavissati, bhaṇḍikā me amanussapariggahitā”ti ekaṃ bhūtavajjaṃ ānesi. Vejjo mantaṃ karonto guhaṃ pāvisi.

Atha naṃ sā āha “nāhaṃ yakkhinī, ehi ubhopi imaṃ dhanam bhājessāmā”ti. “Kathaṃ saddahitabba”nti? “Tava jivhaṃ mama jivhāya ṭhapehī”ti. So tathā akāsi. Athassa sā jivhaṃ ḍaṃsitvā chinditvā pātesi. Bhūtavajjo “addhā esā yakkhinī”ti jivhāya lohitaṃ paggharantiyā viravamāno palāyi. Mahallikā punadivase maṭṭhasāṭakaṃ nivāsetvā nānāratanaḷbhaṇḍikaṃ gahetvā gharaṃ agamāsi. Suṇisā taṃ disvā “kahaṃ te, amma, idaṃ laddha”nti pucchi. “Amma, etasmiṃ susāne dārucitakāya jhāpitā evarūpaṃ labhanti”ti. “Amma, mayāpi sakkā laddhu”nti. “Mādisī hutvā labhissasī”ti. Sā laddhabhaṇḍikalobhena sāmikassa kathetvā tattha attānaṃ jhāpesi. Atha naṃ punadivase sāmiko apassanto “amma, imāyapi velāya tvaṃ āgatā, suṇisā te nāgacchatī”ti āha. Sā taṃ sutvā “are pāpapurisa, kiṃ matā nāma āgacchantī”ti taṃ tajjetvā gāthamāha -

56. “Yamānayaṃ somanassaṃ, māliniṃ candanussadaṃ;
Sā maṃ gharā nicchubhati, jātaṃ saraṇato bhaya”nti.

Tattha somanassanti somanassaṃ uppādetvā. “Somanassā”tipi pāṭho, somanassavatī hutvāti attho. Idaṃ vuttaṃ hoti - yamaṃ “imaṃ me nissāya putto puttadhītāhi vaḍḍhissati, mañca mahallikakāle posessatī”ti māliniṃ candanussadaṃ katvā alaṅkaritvā somanassajātā ānesiṃ. Sā maṃ ajja gharā nīharati, saraṇatoyeva me bhayaṃ uppananti.

“Mahārāja, suṇisā viya sassuyā mahājanassa rājā paṭisaraṇaṃ, tato bhaye uppanne kiṃ sakkā kātuṃ, sallakkhehi, devā”ti. Taṃ sutvā rājā “tāta, nāhaṃ tayā ānītakāraṇāni jānāmi, corameva me dehī”ti āha. So “rājānaṃ rakkhissāmī”ti aparaṃpi udāharaṇaṃ āhari. Deva, pubbe imasmiṃyeva nagare eko puriso patthanaṃ katvā puttaṃ labhi. So puttajātakāle “putto me laddho”ti somanassajāto taṃ posetvā vayappattakāle dārena saṃyojetvā aparabhāge jaraṃ patvā kammaṃ

adhiṭṭhātum nāsakkhi. Atha naṃ putto “tvam kammaṃ kātum na sakkosi, ito nikkhamā”ti gehato nīhari. So kicchena kasirena jīvikaṃ kappento paridevamāno gāthamāha -

- 57.** “Yena jātena nandissam, yassa ca bhavamicchisaṃ;
So maṃ gharā nicchubhati, jātaṃ saraṇato bhaya”nti.

Tattha so manti so putto maṃ gharato nicchubhati nīharati. Svāhaṃ bhikkhaṃ caritvā dukkhena jīvāmi, saraṇatoyeva me bhayaṃ uppannanti.

“Mahārāja, yathā pitā nāma mahallako paṭibaleṇa putteṇa rakkhitaḥ, evaṃ sabbopi janapado rañña rakkhitaḥ, idaṃca bhayaṃ uppajjamānaṃ sabbasatte rakkhantassa rañña santikā uppannaṃ, iminā kāraṇeṇa ‘asuko nāma coro’ti jānāhi, devā”ti. “Tāta, nāhaṃ kāraṇaṃ vā akāraṇaṃ vā jānāmi, coraṃ vā me dehi, tvaññeva vā coro hohi”ti evaṃ rājā punappunaṃ māṇavaṃ anuyuñji. Atha naṃ so evamāha “kiṃ pana, mahārāja, ekaṃsena coragahaṇaṃ rocethā”ti? “Āma, tātā”ti. Tena hi “asuko ca asuko ca coro”ti parisamajjhe pakāsemiti. “Evaṃ karohi, tātā”ti. So tassa vacanaṃ sutvā “ayaṃ rājā attānaṃ rakkhituṃ na deti, gaṇhissāmi dāni cora”nti sannipatite mahājane āmantetvā imā gāthā āha -

58. “Suṇantu me jānapadā, negamā ca samāgatā;
Yatodakaṃ tadādittaṃ, yato khemaṃ tato bhayaṃ.

59. “Rājā vilumpate raṭṭhaṃ, brāhmaṇo ca purohito;
Attaguttā viharatha, jātaṃ saraṇato bhaya”nti.

58-59. Tattha yatodakaṃ tadādittanti yaṃ udakaṃ tadeva ādittaṃ. Yato khemanti yato rājato khemena bhavitaḥ, tatova bhayaṃ uppannaṃ. Atthaguttā viharathāti tumhe idāni anāthā jātā, attānaṃ mā vināsetha, attanāva guttā hutvā attano santakaṃ dhanadhaññaṃ rakkhatha, rājā nāma mahājanassa paṭisaraṇaṃ, tato tumhākaṃ bhayaṃ uppannaṃ, rājā ca purohito ca vilopakhādakacorā, sace core gaṇhitukāmattha, ime dve gahetvā kammakaraṇaṃ karoṭhāti.

Te tassa kathaṃ sutvā cintayimṃsu “ayaṃ rājā rakkhānārahopi samāno idāni aññassa upari dosaṃ āropetvā attano bhaṇḍikaṃ sayameva pokkharāṇiyaṃ ṭhapetvā coraṃ pariyesāpeti, ito dāni paṭṭhāya puna corakammasa akaraṇatthāya mārema naṃ pāparājāna”nti. Te daṇḍamuggarādihattā utṭhāya tattheva rājānaṃca purohitaṃca pothetvā jīvitakkhayaṃ pāpetvā mahāsattaṃ abhisiñcitvā rajje patiṭṭhapesuṃ.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā “anacchariyaṃ, upāsaka, pathaviyaṃ padasañjānaṃ, porāṇakapaṇḍitā evaṃ ākāse padaṃ sañjāniṃsū”ti vatvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi, saccapariyosāne upāsako ca putto ca sotāpattiṃphale patiṭṭhitā. Tadā pitā kassapo ahosi, padakusalamāṇavo pana ahameva ahosinti.

Padakusalamāṇavajātakavaṇṇanā chaṭṭhā.

433. Lomasakassapajātakavaṇṇanā

Assa indasamo rājāti idaṃ satthā jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabha katesi. Tañhi bhikkhuṃ satthā “saccaṃ kira tvam bhikkhu ukkaṇṭhito”ti pucchitvā “sacca”nti vutte “bhikkhu sinerukampanavāto kiṃ purāṇapaṇṇāni na

kampessati, yasasamaṅginopi sappurisā āyasakyaṃ pāpuṇanti, kilesā nāmete parisuddhasattepi saṃkiliṭṭhe karonti, pageva tādisa''nti vatvā tena yācito atītaṃ āhari.

Atīte bārāṇasiyaṃ brahmadatte rajjaṃ kārente brahmadattassa putto brahmadattakumāro nāma purohitaputto ca kassapo nāma dve sahāyakā hutvā ekācariyakule sabbasippāni uggaṇhiṃsu. Aparabhāge brahmadattakumāro pitu accayena rajje patiṭṭhāsī. Kassapo cintesi ''mayhaṃ sahāyo rājā jāto, idāni me mahantaṃ issariyaṃ dassati, kiṃ me issariyena, ahaṃ mātāpitāro ca rājānaṃca āpucchitvā pabbajissāmī''ti. So rājānaṃca mātāpitāro ca āpucchitvā himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā sattame divase abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā uñchācariyāya yāpento vihāsī. Pabbajitaṃ pana naṃ ''lomasakassapo''ti sañjāniṃsu. So paramajitindriyo ghoratapo tāpaso ahosi. Tassa tejena sakkassa bhavanaṃ kampi. Sakko āvajjento taṃ disvā cintesi ''ayaṃ tāpaso ativiya uggatejo sakkabhāvāpi maṃ cāveyya, bārāṇasirañña saddhiṃ ekato hutvā tapamassa bhindissāmī''ti. So sakkānubhāvena aḍḍharattasamaye bārāṇasirañño sirigabbhaṃ pavisitvā sakalagabbhaṃ sarīrappabhāya obhāsetvā rañño santike ākāse ʒhito ''uṭṭhehi, mahārājā''ti rājānaṃ pabodhesi. ''Kosi tva''nti vutte ''sakkohamasmī''ti āha. ''Kimatthaṃ āgatosī''ti? ''Mahārāja, sakalajambudīpe ekarajjaṃ icchasi, na icchasi''ti? ''Kissa na icchāmī''ti? Atha naṃ sakko ''tena hi lomasakassapaṃ ānetvā pasughātayaññaṃ yajāpehi, sakkasamo ajarāmaro hutvā sakalajambudīpe rajjaṃ kāressasī''ti vatvā paṭhamaṃ gāthamāha -

60. ''Assa indasamo rāja, accantaṃ ajarāmaro;
Sace tvaṃ yaññaṃ yājeyya, isiṃ lomasakassapa''nti.

Tattha assāti bhavissasi. Yājeyyāti sace tvaṃ araññāyatanato isiṃ lomasakassapaṃ ānetvā yaññaṃ yajeyyāsīti.

Tassa vacanaṃ sutvā rājā ''sādhū''ti sampaṭicchi. Sakko ''tena hi mā papañcaṃ karī''ti vatvā pakkāmi. Rājā punadivase seyyaṃ nāma amaccaṃ pakkosāpetvā ''samma, mayhaṃ piyasahāyakassa lomasakassapassa santikaṃ gantvā mama vacanena evaṃ vadehi 'rājā kira tumhehi pasughātayaññaṃ yajāpetvā sakalajambudīpe ekarājā bhavissati, tumhākampi yattakaṃ padesaṃ icchatha, tattakaṃ dassati, mayā saddhiṃ yaññaṃ yajitum āgacchathā''ti āha. So ''sādhū, devā''ti tāpasassa vasanokāsajānanatthaṃ nagare bheriṃ carāpetvā ekena vanacarakena ''ahaṃ jānāmī''ti vutte taṃ purato katvā mahantena parivārena tattha gantvā isiṃ vanditvā ekamantaṃ nisinno taṃ sāsanaṃ ārocesi. Atha naṃ so ''seyya kiṃ nāmetaṃ kathesi''ti vatvā paṭikkhipanto catasso gāthā abhāsī -

61. ''Sasamuddapariyāyaṃ, mahiṃ sāgarakuṇḍalaṃ;
Na icche saha nindāya, evaṃ seyya vijānahi.
62. ''Dhiratthu taṃ yasalābhaṃ, dhanalābhaṃca brāhmaṇa;
Yā vutti vinipātena, adhammacaraṇena vā.
63. ''Api ce pattamādāya, anagāro paribbaje;
Sāyeva jīvika seyyo, yā cādhammena esanā.
64. ''Api ce pattamādāya, anagāro paribbaje;

Aññaṃ ahiṃsayāṃ loke, api rajjena taṃ vara''nti.

61-64. Tattha sasamuddapariyāyanti sasamuddaparikkhepaṃ. Sāgarakuṇḍalanti cattāro dīpe parikkhipitvā t̥hitasāgarehi kaṇṇavaliyā t̥hapitakuṇḍalehi viya samannāgataṃ. Saha nindāyāti ''iminā pasughātakammaṃ kata''nti imāya nindāya saha cakkavālapariyantaṃ mahāpathaviṃ na icchāmīti vadati. Yā vutti vinipātenāti narake vinipātakammena yā ca jīvitavutti hoti, taṃ dhiratthu, garahāmi taṃ vuttinti dīpeti. Sāyeva jīvikāti pabbajitassa mattikāpattaṃ ādāya paragarhāni upasaṅkamtivā āhārapariyesanajīvikāva yasadhanalābhato sataguṇena sahasaguṇena varatarāti attho api rajjena taṃ varanti taṃ anagārassa sato aññaṃ avihiṃsantassa paribbajanaṃ sakalajambudīparajjenapi varanti attho.

Amacco tassa kathaṃ sutvā gantvā rañño ārocesi. Taṃ sutvā rājā ''anāgacchante kiṃ sakkā kātu''nti tuṇhī ahoṣi. Puna sakko aḍḍharattasamaye āgantvā ākāse t̥hatvā ''kiṃ, mahārāja, lomasakassapaṃ ānetvā yaññaṃ na yajāpesī''ti āha. ''Mayā pesitopi nāgacchatī''ti. ''Tena hi, mahārāja, attano dhītaraṃ candavatiṃ kumārikaṃ alaṅkaritvā seyyaṃ tatheva pesetvā 'sace kira āgantvā yaññaṃ yajissasi, rājā te imaṃ kumārikaṃ dassatī''ti vadāpehi, addhā so kumārikāya paṭibaddhacitto hutvā āgacchissatī''ti. Rājā ''sādhū''ti sampat̥icchitvā punadivase seyyassa hatthe dhītaraṃ adāsi. So rājadhītaraṃ gahetvā tattha gantvā isiṃ vanditvā paṭisanthāraṃ katvā devaccharapaṭibhāgaṃ rājadhītaraṃ tassa dassetvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Atha isi indriyāni bhinditvā taṃ olokesi, saha olokaneneva paṭibaddhacitto hutvā jhānā parihāyi. Amacco tassa paṭibaddhacittabhāvaṃ ñatvā ''bhante, sace kira yaññaṃ yajissatha, rājā te imaṃ dārikaṃ pādaparicārikaṃ katvā dassatī''ti āha. So kilesavasena kampanto ''imaṃ kira me dassatī''ti āha. ''Āma, yaññaṃ yajantassa te dassatī''ti. So ''sādhū imaṃ labhanto yajissāmī''ti vatvā taṃ gahetvā saheva jaṭāhi alaṅkatarathaṃ abhiruyha bārāṇasiṃ agamāsi. Rājāpi ''āgacchati kirā''ti sutvā yaññāvāṭe kammaṃ paṭṭhapesi. Atha naṃ āgataṃ disvā ''sve yaññaṃ yajāhi, ahaṃ indasamo bhavissāmi, yaññapariyosāne te dhītaraṃ dassāmī''ti āha. Kassapo ''sādhū''ti sampat̥icchī. Atha naṃ rājā punadivase taṃ ādāya candavatiyā saddhiṃyeva yaññāvāṭaṃ gato. Tattha hatthiassausabhādisabbacattuppadā paṭipāṭiyā t̥hapitāva ahesuṃ. Kassapo te sabbe hanitvāva ghātetvā yaññaṃ yajituṃ ārabhi. Atha naṃ tattha sannipatito mahājano disvā ''idaṃ te lomasakassapa ayuttaṃ appatirūpaṃ, kiṃ nāmetaṃ karosī''ti vatvā paridevanto dve gāthā abhāsi -

65. ''Balaṃ cando balaṃ suriyo, balaṃ samaṇabrāhmaṇā;
Balaṃ velā samuddassa, balātibalamitthiyo.

66. ''Yathā uggatapapaṃ santaṃ, isiṃ lomasakassapaṃ;
Pitu atthā candavatī, vājapeyyaṃ ayājayī''ti.

65-66. Tattha balaṃ cando balaṃ suriyoti mahandhakāraavidhamane aññaṃ balaṃ nāma natthi, candimasūriyāvettha balavantoti attho. Samaṇabrāhmaṇāti it̥thānītt̥havisayavegasahane khantibalaññābalena samannāgatā samitapāpabāhitapāpā samaṇabrāhmaṇā. Balaṃ velā samuddassāti mahāsamuddassa uttarituṃ adatvā udakaṃ āvaritvā vināsetuṃ samatthatāya velā balaṃ nāma. Balātibalamitthiyoti itthiyo pana visadaññānēpi avītarāge attano vasaṃ ānetvā vināsetuṃ samatthatāya tehi sabbehi balehipi atibalā nāma, sabbabalehi itthibalameva mahantanti attho. Yathāti yasmā. Pitu atthāti pitu vuḍḍhiatthāya. Idaṃ

vuttaṃ hoti - yasmā imaṃ uggatapaṃ samānaṃ sīlādiguṇānaṃ esitattā isiṃ ayaṃ candavatī nissīlaṃ katvā pitu vuḍḍhiatthāya vājapeyyaṃ yaññaṃ yājeti, tasmā jānitabbametaṃ “balātibalamitthiyo”ti.

Tasmiṃ samaye kassapo yaññaṃ yajanatthāya “maṅgalahatthiṃ gīvāyaṃ paharissāmī”ti khaggaratanaṃ ukkhipi. Hatthī taṃ disvā maraṇabhayatajjito mahāravaṃ ravi. Tassa ravaṃ sutvā sesāpi hatthiassausabhādayo maraṇabhayatajjitā bhayena viraviṃsu. Mahājanopi viravi. Kassapo taṃ mahāviraṃ sutvā saṃvegappatto hutvā attano jaṭṭādīni olokesi. Athassa jaṭṭamassukacchalomāni pākāṭāni ahesuṃ. So vipaṭṭisārī hutvā “ananurūpaṃ vata me pāpakammaṃ kata”nti saṃvegaṃ pakāsento aṭṭhamaṃ gāthamāha -

67. “Taṃ lobhapakataṃ kammaṃ, kaṭukaṃ kāmahetukaṃ;
Tassa mūlaṃ gavesissaṃ, checchaṃ rāgaṃ sabandhana”nti.

Tassattho - mahārāja, yaṃ etaṃ mayā candavatiyā lobhaṃ uppādetvā tena lobhena pakataṃ kāmahetukaṃ pāpakam, taṃ kaṭukaṃ tikhiṇavipākam. Tassāhaṃ ayonisomanasikārasaṅkhātaṃ mūlaṃ gavesissaṃ, alaṃ me iminā khaggena, paññākhaggaṃ nīharitvā subhanimittabandhanena saddhiṃ sabandhanaṃ rāgaṃ chindissāmīti.

Atha naṃ rājā “mā bhāyi samma, idāni te candavatiṃ kumāriṇca raṭṭhaṇca sattaratanarāsiṇca dassāmi, yajāhi yañña”nti āha. Taṃ sutvā kassapo “na me, mahārāja, iminā kilesena attho”ti vatvā osānagāthamāha -

68. “Dhiratthu kāme subahūpi loke, tapova seyyo kāmaguṇehi rāja;
Tapo karissāmi pahāya kāme, taveva raṭṭhaṃ candavatī ca hotū”ti.

Tattha subahūpīti atibahukepi. Tapo karissāmīti sīlasaṃyamatapameva karissāmi.

So evaṃ vatvā kasiṇaṃ samannāharitvā naṭṭhaṃ visesaṃ uppādetvā ākāse pallaṅkena nisīditvā rañño dhammaṃ desetvā “appamatto hohī”ti ovaditvā yaññāvāṭaṃ viddhaṃsāpetvā mahājanassa abhayadānaṃ dāpetvā rañño yācantasseva uppatitvā attano vasanaṭṭhānameva gantvā yāvajīvaṃ ṭhatvā āyupariyosāne brahmalokaparāyaṇo ahosi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale paṭiṭṭhahi. Tadā seyyo mahāamacco sārīputto ahosi, lomasakassapo pana ahameva ahosinti.

Lomasakassapajātakavaṇṇanā sattamā.

434. Cakkavākajātakavaṇṇanā

Kāsāyavattheti idaṃ satthā jetavane viharanto ekaṃ lolabhikkhuṃ ārabha kathesi. So kira lolo ahosi paccayaluddho, ācariyupajjhāyavattādīni chaḍḍetvā pātova sāvattiṃ pavisitvā visākhāya gehe anekakhādaniyaparivāraṃ yāguṃ pivitvā nānaggarasasālimamsodanaṃ bhuñjitvāpi tena atitto tato cūḷaanāthapiṇḍikassa mahāanāthapiṇḍikassa kosalarāññoti tesam tesam nivesanāni sandhāya vicari. Athekadivasaṃ tassa lolabhāvaṃ ārabha dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ. Satthā āgantvā “kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinnā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte taṃ bhikkhuṃ pakkosāpetvā “saccaṃ

kira tvaṃ bhikkhu lolo”ti pucchitvā “saccaṃ, bhante”ti vutte “bhikkhu kasmā lolosi, pubbepi tvaṃ lolabhāvena bārāṇasiyaṃ hatthikuṇapādīni khāditvā vicaranto tehi atitto tato nikkhamitvā gaṅgātīre vicaranto himavantam pavaṭṭho”ti vatvā atītaṃ āhari.

Atīte bārāṇasiyaṃ brahmadatte rajjaṃ kārente eko lolakāko bārāṇasiyaṃ hatthikuṇapādīni khāditvā vicaranto tehi atitto “gaṅgākūle macchamataṃ khādissāmī”ti gantvā tattha matamacche khādanto katipāhaṃ vasitvā himavantam pavisitvā nānāphalāphalāni khādanto bahumacchakacchapaṃ mahantaṃ padumasaraṃ patvā tattha suvaṇṇavaṇṇe dve cakkavāke sevālaṃ khāditvā vasante disvā “ime ativiya vaṇṇasampannā sobhaggappattā, imesaṃ bhojanaṃ manāpaṃ bhavissati, imesaṃ bhojanaṃ pucchitvā ahampi tadeva bhuñjitvā suvaṇṇavaṇṇo bhavissāmī”ti cintetvā tesam santikaṃ gantvā paṭisanthāraṃ katvā ekasmiṃ sākhaṇariyante nisīditvā tesam pasaṃsanapaṭisaṃyuttaṃ kathaṃ kathento paṭhamaṃ gāthamāha -

69. “Kāsāyavatthe sakuṇe vadāmi, duve duve nandamane carante;
Kaṃ aṇḍajaṃ aṇḍajā mānusesu, jātiṃ pasaṃsanti tadin̄gha brūthā”ti.

Tattha kāsāyavattheti suvaṇṇavaṇṇe kāsāyavatthe viya. Duve duveti dve dve hutvā. Nandamaneti tuṭṭhacitte. Kaṃ aṇḍajaṃ aṇḍajā mānusesu jātiṃ pasaṃsantīti ambho aṇḍajā tumhe manussesu pasaṃsantā kaṃ aṇḍajaṃ jātiṃ kataraṃ nāma aṇḍajanti vatvā pasaṃsanti, kaṃ sakuṇam nāmāti vatvā tumhe manussānaṃ antare vaṇṇentīti attho. “Kaṃ aṇḍajaṃ aṇḍajamānusesū”tipi pāṭho. Tassattho - tumhe aṇḍajesu ca mānusesu ca kataraṃ aṇḍajanti vatvā pasaṃsantīti.

Taṃ sutvā cakkavāko dutiyaṃ gāthamāha -

70. “Amhe manussesu manussahiṃsa, anubbate cakkavāke vadanti;
Kalyāṇabhāvamhe dijesu sammatā, abhirūpā vicarāma aṇṇave”ti.

Tattha manussahiṃsāti kāko manusse hiṃsati viheṭṭheti, tena naṃ evaṃ ālapati. Anubbateti aññamaññaṃ anugate sammodamāne viyasaṃvāse. Cakkavāketi cakkavākā nāma sā aṇḍajajātīti pasaṃsanti vaṇṇenti kathenti. Djesūti yattakā pakkhino nāma, tesu mayaṃ “kalyāṇabhāvē”tipi manussesu sammatā. Dutīye atthavikappe manussesu amhe “cakkavākā”tipi vadanti, dijesu pana mayaṃ “kalyāṇabhāvē”ti sammatā, “kalyāṇabhāvē”ti no dijā vadantīti attho. Aṇṇaveti imasmiṃ ṭhāne saro “aṇṇavo”ti vutto, imasmiṃ padumasare mayameva dve janā paresaṃ ahiṃsanato abhirūpā vicarāmāti attho. Imissāya pana gāthāya catutthapadaṃ “na ghāsahetūpi karoma pāpa”nti paṭhanti. Tassattho - yasmā mayaṃ ghāsahetūpi pāpaṃ na karoma, tasmā “kalyāṇabhāvē”ti amhe manussesu ca dijesu ca sammatā.

Taṃ sutvā kāko tatiyaṃ gāthamāha -

71. “Kiṃ aṇṇave kāni phalāni bhuñje, maṃsaṃ kuto khādatha cakkavākā;
Kiṃ bhojanaṃ bhuñjatha vo anomā, balañca vaṇṇo ca anapparūpā”ti.

Tattha kinti pucchāvasena ālapanam, kiṃ bho cakkavākāti vuttaṃ hoti. Aṇṇaveti imasmiṃ sare. Bhuñjeti bhuñjatha, kiṃ bhuñjathāti attho maṃsaṃ kuto khādathāti katarapāṇānaṃ sarīrato maṃsaṃ khādatha. Bhuñjatha voti vokāro nipātamattaṃ,

parapadena vāssa sambandho “balañca vā vaṇṇo ca anapparūpā”ti.

Tato cakkavāko catuttham gāthamāha -

- 72.** “Na aṇṇave santi phalāni dhañka, maṃsaṃ kuto khādituṃ cakkavāke;
Sevālabhakkhamha apāṇabhojanā, na ghāsahetūpi karoma pāpa”nti.

Tattha cakkavāketi cakkavākassa. Apāṇabhojanāti pāṇakarahitaudakabhojanā. Amhākañhi sevālañceva udakañca bhojananti dasseti. Na ghāsahetūti tumhādisā viya mayaṃ ghāsahetu pāpaṃ na karomāti.

Tato kāko dve gāthā abhāsi -

73. “Na me idaṃ ruccati cakkavāka, asmiṃ bhava bhojanasannikāso;
Ahoṣi pubbe tato me aññathā, icceva me vimati ettha jātā.
74. “Ahampi maṃsāni phalāni bhuñje, annāni ca loṇiyateliyāni;
Rasaṃ manussesu labhāmi bhottuṃ, sūrova saṅgāmamukhaṃ vijetvā;
Na ca me tādiso vaṇṇo, cakkavāka yathā tavā”ti.

73-74. Tattha idanti idaṃ tumhākaṃ bhuñjanabhojanaṃ mayhaṃ na ruccati. Asmiṃ bhava bhojanasannikāsoṭi imasmiṃ bhava bhojanasannikāso yaṃ imasmiṃ cakkavākabhava bhojanaṃ, tvaṃ tena sannikāso taṃsadiso tadanurūpo ahoṣi, ativiya pasannasarīrosīti attho. Tato me aññathāti yaṃ mayhaṃ pubbe tumhe disvāva ete ettha nānāvidhāni phalāni ceva macchamaṃsañca khādanti, tena evaṃ sobhaggappattāti ahoṣi, idāni me tato aññathā hotīti attho. Icceva meti eteneva me kāraṇena ettha tumhākaṃ sarīravaṇṇe vimati jātā “kathaṃ nu kho ete evarūpaṃ lūkhabhojanaṃ bhuñjantā vaṇṇavanto jātā”ti. Ahampīti ahañhi, ayameva vā pātho. Bhuñjati bhuñjāmi. Annāni cāti bhojanāni ca. Loṇiyateliyānīti loṇatelayuttāni. Rasanti manussesu paribhogaṃ paṇītarasaṃ. Vijetvāti yathā sūro vīrayodho saṅgāmamukhaṃ vijetvā vilumpitvā paribhuñjati, tathā vilumpitvā paribhuñjāmīti attho. Yathā tavāti evaṃ paṇītaṃ bhojanaṃ bhuñjantassapi mama tādiso vaṇṇo natthi, yādiso tava vaṇṇo, tena tava vacanaṃ na saddahāmīti dīpeti.

Athassa vaṇṇasampattiyā abhāvakāraṇaṃ attano ca bhāvakāraṇaṃ kathento cakkavāko sesagāthā abhāsi -

75. “Asuddhabhakkhosi khaṇānupātī, kicchena te labbhati annapānaṃ;
Na tussasī rukkhaphalehi dhañka, maṃsāni vā yāni susānamajjhe.
76. “Yo sāhasena adhigamma bhoge, paribhuñjati dhañka khaṇānupātī;
Tato upakkosati naṃ sabhāvo, upakkuṭṭho vaṇṇabalaṃ jahāti.
77. “Appampi ce nibbutiṃ bhuñjatī yadi, asāhasena aparūpaghātī;
Balañca vaṇṇo ca tadassa hoti, na hi sabbo āhāramayena vaṇṇo”ti.

75-77. Tattha asuddhabhakkhosīti tvaṃ thenetvā vañcetvā bhakkhanato asuddhabhakkho asī. Khaṇānupātīti pamādakkaṇe anupatanasīlo. Kicchena teti tayā dukkhena annapānaṃ labbhati. Maṃsāni vā yānīti yāni vā susānamajjhe maṃsāni, tehi na tussasī. Tatoti pacchā. Upakkosati naṃ sabhāvoti attāva taṃ puggalaṃ garahi. Upakkuṭṭhoti attanāpi parehipi upakkuṭṭho garahito vipphaṇṇasāritāya vaṇṇaṇca balañca jahāsi. Nibbutiṃ bhuñjatī yadīti yadi pana paraṃ aviheṭhetvā appakampi

dhammaladdhaṃ nibbutibhojanaṃ bhuñjati. Tadassa hotīti tadā assa paṇḍitassa saṃre balañca vaṇṇo ca hoti. Āhāramayenāti nānappakārena āhāreneva. Idaṃ vuttaṃ hoti - bho kāka, vaṇṇo nāmesa catusamuṭṭhāno, so na āhāramatteneva hoti, utucittakammehipi hotiyevāti.

Evaṃ cakkavāko anekapariyāyena kākaṃ garahi. Kāko harāyitvā “na mayhaṃ tava vaṇṇena attho, kā kā”ti vassanto palāyi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātaṃ samodhānesi, saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiṃphale patiṭṭhahi. Tadā kāko lolabhikkhu ahosi, cakkavākī rāhulamātā, cakkavāko pana ahameva ahosinti.

Cakkavākajātakavaṇṇanā aṭṭhamā.

435. Haliddirāgajātakavaṇṇanā

Sutitikkhanti idaṃ satthā jetavane viharanto thullakumārikāpalobhanaṃ ārabha kathesi. Vatthu terasakanipāte cūḷanāradajātake āvi bhavissati. Atītavatthumhi pana sā kumārikā tassa tāpasakumārassa sīlaṃ bhinditvā attano vase ʈhitabhāvaṃ ṇatvā “imaṃ vañcetvā manussapathaṃ nessāmi”ti cintetvā “rūpādikāmaguṇavirahite araññe rakkhitasīlaṃ nāma na mahapphalaṃ hoti, manussapathe rūpādīnaṃ paccupaṭṭhāne mahapphalaṃ hoti, ehi mayā saddhiṃ tattha gantvā sīlaṃ rakkhāhi, kiṃ te araññenā”ti vatvā paṭhamaṃ gāthamāha -

78. “Sutitikkhaṃ araññaṃhi, pantamhi sayanāsane;
Ye ca gāme titikkhanti, te ulāratarā tayā”ti.

Tattha sutitikkhanti suṭṭhu adhivāsaṃ. Titikkhantīti sītādīni adhivāsenti.

Taṃ sutvā tāpasakumāro “pitā me araññaṃ gato, tasmīṃ āgate taṃ āpucchitvā gamissāmi”ti āha. Sā cintesi “pitā kirassa atthi, sace maṃ so passissati, kājakoṭiyā maṃ pothetvā vināsaṃ pāpessati, mayā paṭhamameva gantabba”nti. Atha naṃ sā “tena hi ahaṃ maggasaññaṃ kurumānā paṭhamataraṃ gamissāmi, tvaṃ pacchā āgacchāhi”ti vatvā agamāsi. So tassā gatakāle neva dārūni āhari, na pānīyaṃ, na paribhojanīyaṃ upaṭṭhāpesi, kevalaṃ pajjhāyantova nisīdi, pitu āgamanakāle paccuggamaṃ nākāsi. Atha naṃ pitā “itthīnaṃ vasaṃ gato eso”ti ṇatvāpi “kasmā tāta, neva dārūni āhari, na pānīyaṃ, na paribhojanīyaṃ upaṭṭhāpesi, pajjhāyantoyeva pana nisinnosi”ti āha. Atha naṃ tāpasakumāro “tāta, araññe kira rakkhitasīlaṃ nāma na mahapphalaṃ hoti, manussapathe mahapphalaṃ, ahaṃ tattha gantvā sīlaṃ rakkhissāmi, sahāyo me maṃ ‘āgaccheyyāsi’ti vatvā purato gato, ahaṃ teneva saddhiṃ gamissāmi, tattha pana vasantena mayā kataro puriso sevitabbo”ti pucchanto dutiyaṃ gāthamāha -

79. “Arañña gāmaṃāgamma, kiṃsīlaṃ kiṃvataṃ ahaṃ;
Purisaṃ tāta seveyyaṃ, taṃ me akkhāhi pucchito”ti.

Athassa pitā kathento sesagāthā abhāsi -

80. “Yo te vissāsaya tāta, vissāsañca kameyya te;
Sussūsī ca titikkhī ca, taṃ bhajehi ito gato.

81. “Yassa kāyena vācāya, manasā natthi dukkaṭaṃ;

Urasīva patiṭṭhāya, taṃ bhajehi ito gato.

82. “Yo ca dhammena carati, carantopi na maññaṃti;
Visuddhakāriṃ sappaññaṃ, taṃ bhajehi ito gato.
83. “Haliddirāgaṃ kapiccitaṃ, purisaṃ rāgavirāginaṃ;
Tādisaṃ tāta mā sevi, nimmanussampi ce siyā.
84. “Āsīvisaṃva kupitaṃ, mīlhalittaṃ mahāpathaṃ;
Ārakā parivajjehi, yānīva visamaṃ pathaṃ.
85. “Anatthā tāta vaḍḍhanti, bālaṃ accupasevato;
Māssu bālena saṃgacchi, amitteneva sabbadā.
86. “Taṃ tāhaṃ tāta yācāmi, karassu vacanaṃ mama;
Māssu bālena saṃgacchi, dukkho bālehi saṅgamo”ti.

80-86. Tattha yo te vissāsayeti yo tava vissāseyya. Khomeyya teti yo ca tava attani tayā kataṃ vissāsaṃ khomeyya. Sussūsī ca titikkhī cāti tava vacanaṃ sussūsāya ceva vacanādhivāsanena ca samannāgato bhavēyyāti attho. Urasīva patiṭṭhāyāti yathā mātu urasi putto patiṭṭhāti, evaṃ patiṭṭhahitvā attano mātaraṃ viya maññaṃ māno taṃ bhajeyyāsīti vadati. Yo ca dhammena caratīti yo tividhena sucaritena dhammena iriyati. Na maññaṃtīti tathā carantopi “ahaṃ dhammaṃ carāmi”ti mānaṃ na karoti. Visuddhakārinti visuddhānaṃ dasakusalakammaṃ pathānaṃ kārakaṃ.

Rāgavirāginanti rāginañca virāginañca rajjitvā taṃ khaṇaṇṇeva virajjanasabhāvaṃ. Nimmanussampi ce siyāti sacepi sakalajambudīpatalaṃ nimmanussaṃ hoti, soyeva eko manusso tiṭṭhati, tathāpi tādisaṃ mā sevi. Mahāpathanti gūthamakkhitaṃ maggaṃ viya. Yānīvāti yānena gacchanta viya. Visamanti ninnaunnatakhāṇupāsāṇādivisaṃ. Bālaṃ accupasevatoti bālaṃ appaṇṇaṃ atisevantassa. Sabbadāti tāta, bālena saha saṃvāso nāma amittasaṃvāso viya sabbadā niccakālema dukkho. Taṃ tāhanti tena kāraṇena taṃ ahaṃ.

So evaṃ pitarā ovadito “tāta, ahaṃ manussapathaṃ gantvā tumhādisa paṇḍite na labhissāmi, tattha gantaṃ bhāyāmi, idheva tumhākaṃ santike vasissāmi”ti āha. Athassa bhiyyopi ovādaṃ datvā kaṣiṇaparikkamaṃ ācikkhi. So na cirasseva abhiññāsamāpattiyo nibbattetvā saddhiṃ pitarā brahmalokaparāyaṇo aho.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātaṃ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphalā patiṭṭhahi.

Tadā tāpasakumāro ukkaṇṭhitabhikkhu aho, kumārikā thullakumārikāva, pitā tāpaso pana ahameva aho.

Haliddirāgaajātakavaṇṇanā navamā.

436. Samuggajātakavaṇṇanā

Kuto nu āgacchathāti idaṃ satthā jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhu ārabha kathesi. Tañhi satthā “saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhitosi”ti pucchitvā “saccaṃ, bhante”ti vutte “kasmā bhikkhu mātugāmaṃ patthesi, mātugāmo nāmesa asabbho

akataññū, pubbe dānavarakkhasā gilitvā kucchinā pariharantāpi mātugāmaṃ rakkhituṃ ekapurisanissitaṃ kātuṃ nāsakkhiṃsu, tvaṃ kathaṃ sakkhissasī”ti vatvā atītaṃ āhari.

Atīte bārāṇasiyaṃ brahmadatte rajjaṃ kārente bodhisatto kāme pahāya himavantam pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā phalāphalena yāpento vihāsi. Tassa paṇṇasālāya avidūre eko dānavarakkhaso vasati. So antarantarā mahāsattaṃ upasaṅkamitvā dhammaṃ suṇāti, aṭaviyaṃ pana manussānaṃ saṅcaraanamagge t̥hatvā āgatāgate manusse gahetvā khādati. Tasmīṃ kāle ekā kāsiraṭṭhe kuladhītā uttamarūpadharā aññatarasmīṃ paccantagāme nivutthā hoti. Tassā ekadivasam mātāpitūnaṃ dassanatthāya gantvā paccāgamanakāle parivāramanusse disvā so dānavo bheravarūpena pakkhandi. Manussā bhītā gahitagahitāvudhāni chaḍḍetvā palāyiṃsu. Dānavo yāne nisinnaṃ abhirūpaṃ mātugāmaṃ disvā paṭibaddhacitto hutvā taṃ attano guhaṃ netvā bhariyaṃ akāsi. Tato paṭṭhāya sappitelataṇḍulamacchamaṃsādīni ceva madhuraphalāphalāni ca āharitvā taṃ posesi, vatthālaṅkārehi ca naṃ alaṅkaritvā rakkhaṇatthāya ekasmīṃ karaṇḍake pakkhipitvā karaṇḍakaṃ gilitvā kucchinā pariharati. So ekadivasam nhāyitukāmatāya ekaṃ saraṃ gantvā karaṇḍakaṃ uggilitvā taṃ tato nīharitvā nhāpetvā vilimpetvā alaṅkāretvā “thokaṃ tava sarīraṃ utuṃ gaṇhāpehī”ti taṃ karaṇḍakasamīpe t̥hapetvā sayaṃ nhānatitthaṃ otaritvā taṃ anāsaṅkamāno thokaṃ dūraṃ gantvā nhāyi.

Tasmīṃ samaye vāyussaputto nāma vijjādharo sannaddhakhaggo ākāseṇa gacchati. Sā taṃ disvā “ehī”ti hatthamuddaṃ akāsi, vijjādharo khippaṃ otari. Atha naṃ sā karaṇḍake pakkhipitvā dānavassa āgamaṇaṃ oloketi karaṇḍakūpari nisīditvā taṃ āgacchantaṃ disvā tassa attānaṃ dassetvā tasmīṃ karaṇḍakasamīpaṃ asampattheyeva karaṇḍakaṃ vivaritvā anto pavisitvā vijjādharassa upari nipajjitvā attano sātakaṃ pārupi. Dānavo āgantvā karaṇḍakaṃ asodhetvā “mātugāmoyeva me”ti saññāya karaṇḍakaṃ gilitvā attano guhaṃ gacchantaṃ antarāmagge cintesi “tāpaso me ciraṃ diṭṭho, ajja tāva naṃ gantvā vandissāmī”ti. So tassa santikaṃ agamāsi. Tāpasopi naṃ dūratova āgacchantaṃ disvā dvinnaṃ janānaṃ kucchigatabhāvaṃ ñatvā sallapanto paṭhamam gāthamāha -

87. “Kuto nu āgacchatha bho tayo janā, svāgatā etha nisīdathāsane;
Kaccittha, bhonto kusalaṃ anāmayam, cirassamabbhāgamanañhi vo idhā”ti.

Tattha bhoti ālapanaṃ. Kaccitthāti kacci hotha bhavatha vijjatha. Bhontoti puna ālapanto āha. Kusalaṃ anāmayanti kacci tumhākaṃ kusalaṃ ārogyaṃ. Cirassamabbhāgamanañhi vo idhāti ajja tumhākaṃ idha abbhāgamanañca ciraṃ jātaṃ.

Taṃ sutvā dānavo “ahaṃ imassa tāpasassa santikaṃ ekakova āgato, ayañca tāpaso ‘tayo janā’ti vadati, kiṃ nāmesa katheti, kiṃ nu kho sabhāvaṃ ñatvā katheti, udāhu ummattako hutvā vilapati”ti cintetvā tāpasam upasaṅkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisīditvā tena saddhiṃ sallapanto dutiyaṃ gāthamāha -

88. “Ahameva eko idha majja patto, na cāpi me dutiyo koci vijjati;
Kimeva sandhāya te bhāsitaṃ ise, kuto nu āgacchatha bho tayo janā”ti.

Tattha idha majjāti idha ajja. Kimeva sandhāya te bhāsitaṃ iseti bhante, isi kiṃ nāmetaṃ sandhāya tayā bhāsitaṃ, pākaṭam tāva me katvā kathehīti.

Tāpaso “ekaṃsenevāvuso sotukāmosī”ti pucchitvā “āma, bhante”ti vutte “tena hi suṇāhī”ti vatvā tatiyaṃ gāthamāha -

- 89.** “Tuvañca eko bhariyā ca te piyā, samuggapakkhittanikiṇṇamantare;
Sā rakkhitā kucchigatāva te sadā, vāyussaputtana sahā tahiṃ ratā”ti.

Tattha tuvañca ekoti paṭhamam tava tvam eko jano. Pakkhittanikiṇṇamantareti pakkhittānikiṇṇaantare tam tattha bhariyam rakkhitukāmena sadā tayā samugge pakkhittā saddhiṃ samuggena nikiṇṇā antare, antokucchiyam ṭhapitāti attho. Vāyussaputtana sahāti evaṃnāmakena vijjādharena saddhiṃ. Tahiṃ ratāti tattha tava antokucchiyaññeva kilesaratiyā ratā. So dāni tvam mātugāmaṃ “ekaṃ purisanissitam karissāmī”ti kucchināpi pariharanto tassā jāram ukkhipitvā carasīti.

Tam sutvā dānavo “vijjādharā nāma bahumāyā honti, sacassa khaggo hatthagato bhavissati, kucchiṃ me phāletvāpi palāyissati”ti bhītatasito hutvā khippam karaṇḍakam uggilitvā purato ṭhapesi. Satthā abhisambuddho hutvā tam pavattiṃ pakāsento catuttham gāthamāha -

- 90.** “Saṃviggarūpo isinā viyākato, so dānavo tattha samuggamuggili;
Addakkhi bhariyam sucimāladhārinim, vāyussaputtana sahā tahiṃ rata”nti.

Tattha addakkhīti so karaṇḍakam vivarivā addasa.

Karaṇḍake pana vivaṭamattēyeva vijjādharo vijjam jappitvā khaggaṃ gahetvā ākāsaṃ pakkhandi. Tam disvā dānavo mahāsattassa tussitvā thutipubbaṅgamā sesagāthā abhāsi -

91. “Sudiṭṭharūpamuggatapānuvattinā, hīnā narā ye pamadāvasaṃ gatā;
Yathā have pāṇarivettha rakkhitā, duṭṭhā mayī aññamabhippamodayi.
92. “Divā ca ratto ca mayā upaṭṭhitā, tapassinā jotirivā vane vasaṃ;
Sā dhammamukkamma adhammamacari, akiriyarūpo pamadāhi santhavo.
93. “Sarīramajjhamhi ṭhitāti maññaham, mayham ayanti asatiṃ asaññatam;
Sā dhammamukkamma adhammamacari, akiriyarūpo pamadāhi santhavo.
94. “Surakkhitam meti katham nu vissase, anekacittāsu na hatthi rakkhaṇā;
Etā hi pātālapapātasannibhā, etthappamatto byasanaṃ nigacchati.
95. “Tasmā hi te sukhino vītasokā, ye mātugāmehi caranti nissaṭā;
Etaṃ sivaṃ uttamamābhipatthayaṃ, na mātugāmehi kareyya santhava”nti.

91-95. Tattha sudiṭṭharūpamuggatapānuvattināti bhante, isi uggatapānuvattinā tayā sudiṭṭharūpaṃ idaṃ kāraṇaṃ. Hīnāti nīcā. Yathā have pāṇarivettha rakkhitāti ayam mayā attano pāṇā viya ettha antokucchiyam pariharantena rakkhitā. Duṭṭhā mayīti idāni mayi mittadubbhikammaṃ katvā duṭṭhā aññaṃ purisaṃ abhippamodayi. Jotirivā vane vasanti vane vasantena tapassinā aggi viya mayā upaṭṭhitā paricaritā. Sā dhammamukkammāti sā esā dhammaṃ okkamitvā atikkamitvā. Akiriyarūpoti akattabbarūpo. Sarīramajjhamhi ṭhitāti maññaham, mayham ayanti asatiṃ asaññatanti imaṃ asatiṃ asappurisaḍḍhammasamannāgataṃ asaññataṃ dussīlaṃ “mayham sarīramajjhamhi ṭhitā”ti ca “mayham aya”nti ca maññāmi.

Surakkhitaṃ meti kathaṃ nu vissaseti ayaṃ mayā surakkhitāti kathaṃ paṇḍito vissāseyya, yatra hi nāma mādisopi antokucchiyaṃ rakkhanto rakkhituṃ nāsakkihi. Pātālapapātasannibhāti lokassādena duppūraṇiyattā mahāsamudde pātālasaṅkhātena papātena sadisā. Etthappamattoti etāsu evarūpāsu nigguṇāsu pamatto puriso mahābyasanaṃ pāpuṇāti. Tasmā hīti yasmā mātugāmasaṃ gatā mahāvināsaṃ pāpuṇanti, tasmā ye mātugāmehi nissaṭṭhā hutvā caranti, te sukhino. Etaṃ sivanti yadetam mātugāmato nissaṭṭhānaṃ viṣaṃsaṭṭhānaṃ caraṇaṃ, etaṃ jhānasukhameva sivaṃ khemaṃ uttamaṃ abhipatthetabbaṃ, etaṃ patthayamāno mātugāmehi saddhiṃ santhavaṃ na kareyyāti.

Evañca pana vatvā dānava mahāsattassa pādesu nipatitvā “bhante, tumhe nissāya mayā jīvitaṃ laddhaṃ, ahaṃ imāya pāpadhammāya vijjādharena mārāpito”ti mahāsattaṃ abhitthavi. Sopissa dhammaṃ desetvā “imissā mā kiñci pāpaṃ akāsi, sīlāni gaṇhāhī”ti taṃ pañcasu sīlesu patitṭhāpesi. Dānava “ahaṃ kucchinā pariharantopi taṃ rakkhituṃ na sakkomi, añño ko rakkhissatī”ti taṃ uyyojetvā attano araṇṇameva agamāsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi, saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patitṭhahi. Tadā dibbacakkhukatāpaso ahameva ahosinti.

Samuggajātakavaṇṇanā dasamā.

437. Pūtimaṃsajātakavaṇṇanā

Na kho me rucattīti idaṃ satthā jetavane viharanto indriyaasaṃvaram ārabha kathesi. Ekasmiñhi samaye bahū bhikkhū indriyesu aguttadvārā ahesuṃ. Satthā “ime bhikkhū ovadituṃ vaṭṭatī”ti ānandattherassa vatvā aniyamavasena bhikkhusaṅghaṃ sannipātāpetvā alaṅkatapallaṅkavaramajjhagato bhikkhū āmantetvā “na, bhikkhave, bhikkhunā nāma rūpādīsu subhanimittavasena nimittaṃ gahetuṃ vaṭṭati, sace hi tasmīṃ samaye kālaṃ karoti, nirayādīsu nibbattati, tasmā rūpādīsu subhanimittaṃ mā gaṇhatha. Bhikkhunā nāma rūpādigocarena na bhavitabbaṃ, rūpādigocarā hi diṭṭheva dhamme mahāvināsaṃ pāpuṇanti, tasmā varaṃ, bhikkhave, tattāya ayosalākāya ādittāya sampajjalitāya sajotibhūtāya cakkhundriyaṃ sampalimaṭṭha”nti vitthāretvā “tumhākaṃ rūpaṃ olokanakālopi atthi anolokanakālopi. Olokanakāle subhavasena anoloketvā asubhavaseneva olokeyyātha, evaṃ attano gocarā na parihāyissatha. Ko pana tumhākaṃ gocaroti? Cattāro satipaṭṭhānā, cattāro sammappadhānā, cattāro iddhipādā, ariyo aṭṭhaṅgiko maggo, nava lokuttaradhammā. Etasmiñhi vo gocare carantānaṃ na lacchati māro otāraṃ, sace pana kilesavasikā hutvā subhanimittavasena olokessatha, pūtimaṃsasiṅgālo viya attano gocarā parihāyissathā”ti vatvā atītaṃ āhari.

Atīte bārāṇasiyaṃ brahmadatte rajjaṃ kārente himavantapadese araṇṇāyatane pabbataguhāyaṃ anekasatā eḷakā vasanti. Tesam vasanaṭṭhānato avidūre ekissā guhāya pūtimaṃso nāma siṅgālo veṇiyā nāma bhariyāya saddhiṃ vasati. So ekadivasam bhariyāya saddhiṃ vicaranto te eḷake disvā “ekena upāyena imesaṃ maṃsaṃ khādituṃ vaṭṭatī”ti cintetvā upāyena ekekaṃ eḷakaṃ māresi. Te ubhopi eḷakamaṃsaṃ khādantā thāmasampannā thūlasarīrā ahesuṃ. Anupubbena eḷakā parikkhayaṃ agamaṃsu. Tesam antare meṇḍamātā nāma ekā eḷikā byattā ahosi upāyakusalā. Siṅgālo taṃ māretuṃ asakkonto ekadivasam bhariyāya saddhiṃ

sammantento “bhadde, eḷakā khīṇā, imaṃ eḷikaṃ ekena upāyena khādituṃ vaṭṭati, ayaṃ panettha upāyo, tvaṃ ekikāva gantvā etāya saddhiṃ sakhī hohi, atha te tāya saddhiṃ vissāse uppanne ahaṃ matālayaṃ karitvā nipajjissāmi, tvaṃ etaṃ upasaṅkamitvā ‘eḷike sāmiko me mato, ahañca anāthā, ṭhapetvā taṃ añño me ñātako natthi, ehi roditvā kanditvā tassa sarīrakiccaṃ karissāmā’ti vatvā taṃ gahetvā āgaccheyyāsi, atha naṃ ahaṃ uppatitvā gīvāya ḍaṃsitvā māressāmī’ti āha.

Sā “sādhū’ti sampāṭicchitvā tāya saddhiṃ sakhibhāvaṃ katvā vissāse uppanne eḷikaṃ tathā avoca. Eḷikā “āḷi siṅgālī tava sāmikena sabbe mama ñātakā khāditā, bhāyāmi na sakkomi gantu”nti āha. “Āḷi, mā bhāyi, matako kiṃ karissatī’ti? “Kharamanto te sāmiko, bhāyāmevāha”nti sā evaṃ vatvāpi tāya punappunaṃ yāciyamānā “addhā mato bhavissatī’ti sampāṭicchitvā tāya saddhiṃ pāyāsi. Gacchantī pana “ko jānāti, kiṃ bhavissatī’ti tasmīṃ āsaṅkāya siṅgālīṃ purato katvā siṅgālaṃ pariggaṇhantīyeva gacchati. Siṅgālo tasmaṃ padasaddaṃ sutvā “āgatā nu kho eḷikā’ti sīsaṃ ukkhipitvā akkhīni parivattetvā olokesi. Eḷikā taṃ tathā karontaṃ disvā “ayaṃ pāpadhammo maṃ vañcetvā māretukāmo matālayaṃ dassetvā nipanno”ti nivattitvā palāyantī siṅgālīyā “kasmā palāyasī’ti vutte taṃ kāraṇaṃ kathentī paṭhamam gāthamāha -

96. “Na kho me ruccati āḷi, pūtimaṃsassa pekkhanā;
Etādisā sakhāasmā, ārakā parivajjaye’ti.

Tattha āḷīti ālapanam, sakhi sahāyiketi attho. Etādisā sakhāasmāti evarūpā sahāyakā apakkamitvā taṃ sahāyakaṃ ārakā parivajjeyyāti attho.

Evañca pana vatvā sā nivattitvā attano vasanaṭṭhānameva gatā. Siṅgālī taṃ nivattetuṃ asakkontī tassā kujjhivā attano sāmikasassa santikaṃ gantvā pajjhāyamānā nisīdi. Atha naṃ siṅgālo garahanto dutiyaṃ gāthamāha -

97. “Ummattikā ayaṃ veṇī, vaṇṇeti patino sakhim;
Pajjhāyi paṭigacchantim, āgataṃ meṇḍamātara”nti.

Tattha veṇīti tassā nāmaṃ. Vaṇṇeti patino sakhinti paṭhamameva attano sakhim eḷikaṃ “mayi sinehā vissāsikā āgamissati no santikaṃ, matālayaṃ karohī’ti patino santike vaṇṇeti. Atha naṃ sā idāni āgataṃ mama santikaṃ anāgantvāva paṭigacchantim meṇḍamātaraṃ pajjhāyati anusocatīti.

Taṃ sutvā siṅgālī tatiyaṃ gāthamāha -

98. “Tvaṃ khosi samma ummatto, dummedho avicakkhaṇo;
Yo tvaṃ matālayaṃ katvā, akālena vipekkhasī’ti.

Tattha avicakkhaṇoti vicāraṇapaññārahito. Akālena vipekkhasīti eḷikāya attano santikaṃ anāgatāyeva olokesīti attho.

99. “Na akāle vipekkhayya, kāle pekkheyya paṇḍito;
Pūtimaṃsova pajjhāyi, yo akāle vipekkhatī’ti. - ayaṃ abhisambuddhagāthā;

Tattha akāleti kāmaguṇe ārabba subhavasena cittuppādakāle. Ayañhi bhikkhuno rūpaṃ oloketuṃ akālo nāma. Kāleti asubhavasena anussativasena kasiṇavasena vā rūpaggahaṇakāle. Ayañhi bhikkhuno rūpaṃ oloketuṃ kālo nāma. Tattha akāle sārattakāle rūpaṃ oloketā mahāvināsaṃ pāpuṇantīti

haritacajātakalomasakassapajātakādīhi dīpetabbaṃ. Kāle asubhavasena oloketā arahatte patiṭṭhahantīti asubhakammikatisattheravatthunā kathetabbaṃ. Pūtimaṃsova pajjhāyīti bhikkhave, yathā pūtimaṃsasiṅgālo akāle eḷikaṃ oloketvā attano gocarā parihīno pajjhāyati, evaṃ bhikkhu akāle subhavasena rūpaṃ oloketvā satipaṭṭhānādigocarā parihīno diṭṭhadhamme samparāyepi socati pajjhāyati kilamatīti.

Veṇīpi kho siṅgālī pūtimaṃsaṃ assāsetvā “sāmi, mā cintesi, ahaṃ taṃ punapi upāyena ānessāmi, tvaṃ āgatakāle appamatto gaṇheyyāsī”ti vatvā tassā santikaṃ gantvā “āḷi, tava āgatakāleyeva no attho jāto, tava āgatakālasmiṃyeva hi me sāmiko satipaṭṭhānādigocarā parihīno diṭṭhadhamme samparāyepi socati pajjhāyati kilamatīti.

100. “Piyaṃ kho āḷi me hotu, puṇṇapattaṃ dadāhi me;
Pati saṅgīvito mayhaṃ, eyyāsī piyapucchikā”ti.

Tattha puṇṇapattaṃ dadāhi meti piyakkhānaṃ akkhāyikā mayhaṃ tuṭṭhidānaṃ dehi. Pati saṅgīvito mayhanti mama sāmiko saṅgīvito uṭṭhito arogoti attho. Eyyāsīti mayā saddhiṃ āgaccha.

Eḷikā “ayaṃ pāpadhammā maṃ vañcetukāmā, ayuttaṃ kho pana paṭipakkhakaraṇaṃ, upāyeneva naṃ vañcessāmī”ti cintetvā chaṭṭhaṃ gāthamāha -

101. “Piyaṃ kho āḷi te hotu, puṇṇapattaṃ dadāmi te;
Mahatā parivārena, essaṃ kayirāhi bhojana”nti.

Tattha essanti āgamissāmi. Āgacchamānā ca attano ārakkhaṃ katvā mahantena parivārena āgamissāmīti.

Atha naṃ siṅgālī parivāraṃ pucchantī sattamaṃ gāthamāha -

102. “Kīdiso tuyhaṃ parivāro, yesaṃ kāhāmi bhojanaṃ;
Kiṃ nāmakā ca te sabbe, te me akkhāhi pucchitā”ti.

Sā ācikkhantī aṭṭhamaṃ gāthamāha -

103. “Māliyo caturakkho ca, piṅgiyo atha jambuko;
Ediso mayhaṃ parivāro, tesaṃ kayirāhi bhojana”nti.

Tattha te meti te parivāre mayhaṃ ācikkhi. Māliyotiādīni catunnaṃ sunakhānaṃ nāmāni. “Tattha ekekassa pañca pañca sunakhasatāni parivārenti, evaṃ dvīhi sunakhasahashehi parivāritā āgamissāmī”ti vatvā “sace te bhojanaṃ na labhissanti, tumhe dvepi jane māretvā khādissantī”ti āha.

Taṃ sutvā siṅgālī bhītā “alaṃ imissā tattha gamanena, upāyenassā anāgamanameva karissāmī”ti cintetvā navamaṃ gāthamāha -

104. “Nikkhantāya agārasmā, bhaṇḍakampi vinassati;
Ārogyaṃ āḷino vajjaṃ, idheva vasa māgamā”ti.

Tassattho - āḷi, tava gehe bahubhaṇḍakaṃ atthi, taṃ te nikkhantāya agārasmā anārakkhaṃ bhaṇḍakaṃ vinassati, ahameva te āḷino sahāyakassa ārogyaṃ vajjaṃ vadissāmi, tvaṃ idheva vasa māgamāti.

Evañca pana vatvā maraṇabhayaabhītā vegena sāmikassa santikaṃ gantvā taṃ gahetvā palāyi. Te puna taṃ tṛhānaṃ āgantūṃ nāsakkhiṃsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi “tadā ahaṃ tasmim tṛhāne vanajetṭhakarukkhe nibbattadevatā aho”nti.

Pūtimaṃsajātakavaṇṇanā ekādasamā.

438. Daddarajātakavaṇṇanā

Yo te puttaketi idaṃ satthā gijjhakūṭe viharanto devadattassa vadhāya parisakkaṇaṃ ārabha kathesi. Tasmīñhi samaye dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ “aho āvuso devadatto nillajjo anariyo evaṃ uttamaguṇadharassa sammāsambuddhassa ajātasattunā saddhiṃ ekato hutvā

dhanuggahapayojanasilāpavijjhananālāgirivissajjanehi vadhāya upāyaṃ karotī”ti. Satthā āgantvā “kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinā”ti pucchitvā “imāya nāmā”ti vutte “na, bhikkhave, idāneva, pubbepi devadatto mayhaṃ vadhāya parisakki, idāni pana me tāsamattampi kātuṃ nāsakkhī”ti vatvā atītaṃ āhari.

Atīte bārāṇasiyaṃ brahmadatte rajjaṃ kārente eko disāpāmokkho ācariyo pañcasatānaṃ māṇavakānaṃ sippaṃ vācento ekadivaṃsaṃ cintesi “mayhaṃ idha vasantassa palibodho hoti, māṇavakānaṃ sippaṃ na niṭṭhāti, himavantapadese araññāyatanaṃ pavisitvā tattha vasanto vācessāmī”ti. So māṇavakānaṃ kathetvā tilataṇḍulatelavatthādīni gāhāpetvā araññaṃ pavisitvā maggato avidūre tṛhāne paṇṇasālaṃ kāretvā nivāsaṃ kappesi, māṇavāpi attano paṇṇasālaṃ kariṃsu. Māṇavakānaṃ nātaka telataṇḍulādīni pesenti. Raṭṭhavāsinopi “disāpāmokkho ācariyo kira araññe asukaṭṭhāne nāma vasanto sippaṃ uggaṇhāpetī”ti tassa taṇḍulādīni abhiharanti, kantārapaṭipannāpi denti, aññataropi puriso khīrapānatthāya savacchaṃ dhenūṃ adāsi. Ācariyassa paṇṇasālāya santike dvīhi potakehi saddhiṃ ekā godhā vasati, sīhabyagghāpissa upaṭṭhānaṃ āgacchanti. Eko tittiropi tattha nibaddhavāso aho. So ācariyassa māṇavānaṃ mante vācentassa saddaṃ sutvā tayopi vede uggaṇhi. Māṇavā tena saddhiṃ ativissāsikā ahesuṃ.

Aparabhāge māṇavesu nipphattiṃ appattesuyeva ācariyo kālamakāsi. Māṇavā tassa sarīraṃ jhāpetvā vālukāya thūpaṃ katvā nānāpupphehi pūjetvā rodanti paridevanti. Atha ne tittiro “kasmā rodathā”ti āha. “Ācariyo no sippe anitṭhiteyeva kālakato, tasmā rodāmā”ti. “Evaṃ sante mā socittha, ahaṃ vo sippaṃ vācessāmī”ti. “Tvaṃ kathaṃ jānāsī”ti? “Ahaṃ ācariye tumhākaṃ vācente saddaṃ sutvā tayo vede paguṇe akāsinti. Tena hi attano paguṇabhāvaṃ amhe jānāpehī”ti. Tittiro “tena hi suṇāthā”ti tesam gaṇṭhiṭṭhānameva pabbatamatthakā nadiṃ otaranto viya osāresi. Māṇavā haṭṭhatuṭṭhā hutvā tittirapaṇḍitassa santike sippaṃ paṭṭhapesuṃ. Sopi disāpāmokkhācariyassa tṛhāne tṛatvā tesam sippaṃ vācesi. Māṇavā tassa suvaṇṇapañjaraṃ karitvā upari vitānaṃ bandhitvā suvaṇṇataṭṭake madhulājādīni upaharantā nānāvaṇṇehi pupphehi pūjentā mahantaṃ sakkāraṃ kariṃsu. “Tittiro kira araññāyatane pañcasate māṇavake mantam vācetī”ti sakalajambudīpe pākāto aho.

Tadā jambudīpe giraggasamajjasadisam mahantaṃ chaṇaṃ ghosayimṃsu.

Māṇavānaṃ mātāpitaro “chaṇadassanatthāya āgacchantū”ti pesesuṃ. Māṇavā tittirassa ārocetvā tittirapaṇḍitaṃ sabbañca assamapadaṃ godhaṃ paṭicchāpetvā attano attano nagarameva agamimṃsu. Tadā eko nikkāruṇiko duṭṭhatāpaso tattha

tattha vicaranto taṃ tṭhānaṃ sampāpuṇi. Godhā taṃ disvā paṭisanthāraṃ katvā “asukaṭṭhāne taṇḍulā, asukaṭṭhāne telādīni atthi, bhattaṃ pacitvā bhuñjāhī”ti vatvā gocarattṭhāya gatā. Tāpaso pātova bhattaṃ pacitvā dve godhāputtake māretvā khādi, divā tittirapaṇḍitañca vacchakañca māretvā khādi, sāyaṃ dhenuṃ āgacchantaṃ disvā tampi māretvā maṃsaṃ khāditvā rukkhamaṇḍale nipajjitvā ghurughurāyanto niddaṃ okkami. Godhā sāyaṃ āgantvā puttake apassantī upadhārayamānā vicari. Rukkhadevatā godhaṃ puttake adisvā kampamānaṃ oloketvā khandhaviṭṭapabbhantare dibbānubhāvena tṭhatvā “godhe mā kampi, iminā pāpapurisena tava puttakā ca tittiro ca vaccho ca dhenu ca māritā, gīvāya naṃ ḍaṃsitvā jīvitaṃ kkhayaṃ pāpehī”ti sallapantī paṭhamam gāthamāha -

105. “Yo te puttake akhādi, dinnabhatta adūsake;
Tasmiṃ dāṭhaṃ nipātehi, mā te muccittha jīvato”ti.

Tattha dinnabhattoti bhattaṃ pacitvā bhuñjāhīti tayā dinnabhatta. Adūsaketi niddose niraparādhe. Tasmiṃ dāṭhaṃ nipātehi tasmiṃ pāpapurise catassopi dāṭhā nipātehi adhippāyo. Mā te muccittha jīvato jīvanto sajīvo hutvā tava hatthato eso pāpadhammo mā muccittha, makkhaṃ mā labhatu, jīvitaṃ kkhayaṃ pāpehīti attho.

Tato godhā dve gāthā abhāsi -

106. “Ākiṇṇaluddo puriso, dhāticeḷaṃva makkhito;
Padesaṃ taṃ na passāmi, yattha dāṭhaṃ nipātaye.

107. “Akataññussa posassa, niccaṃ vivaradassino;
Sabbam ce pathaviṃ dajjā, neva naṃ abhirādhaye”ti.

106-107. Tattha ākiṇṇaluddoti gāḷhaluddo. Vivaradassinoti chiddaṃ otāraṃ pariyesantassa. Neva naṃ abhirādhayeti evarūpaṃ puggalaṃ sakalapathaviṃ dentopi tosetuṃ na sakkuṇeyya, kimaṅgaṃ paṇāhaṃ bhattamattadāyikāti dasseti.

Godhā evaṃ vatvā “ayaṃ pabujjhivā mampi khādeyyā”ti attano jīvitaṃ rakkhamānā palāyi. Tepi pana sīhabyagghā tittirassa sahāyakāva, kadāci te āgantvā tittiraṃ passantī, kadāci so gantvā tesam dhammaṃ desetvā āgacchati, tasmiṃ pana divase siho byagghaṃ āha - “samma, ciraṃ diṭṭho no tittiro, ajja sattaṭṭhādivasā honti, gaccha, tāvassa pavattiṃ ṇatvā ehi”ti. Byaggho “sādhū”ti sampaṭicchitvā godhāya palāyanakāle taṃ tṭhānaṃ patvā taṃ pāpapurisaṃ niddāyantaṃ passi. Tassa jaṭantare tittirapaṇḍitassa lomāni paññāyanti, dhenuyā ca vacchakassa ca aṭṭhīni paññāyanti. Byaggharājā taṃ sabbam disvā suvaṇṇapañjare ca tittirapaṇḍitaṃ adisvā “iminā pāpapurisena ete māritā bhavissantī”ti taṃ pādena paharivā uṭṭhāpesi. Sopi taṃ disvā bhītatasito ahosi. Atha naṃ byaggho “tvaṃ ete māretvā khādasī”ti pucchi. “Neva māremi, na khādāmi”ti. “Pāpadhamma tayi amārente añño ko māressati, kathehi tāva kāraṇaṃ, akathentassa jīvitaṃ te natthī”ti. So maraṇabhayaabhīto “āma, sāmi, godhāputtake ca vacchakañca dhenuñca māretvā khādāmi, tittiraṃ pana na māremi”tiāha. So tassa bahuṃ kathentassapi asaddahitvā “tvaṃ kuto āgatosi”ti pucchitvā “sāmi, kaliṅgaratṭhato vāṇijakānaṃ bhaṇḍaṃ vahanto jīvikaḥetu idaṇcīdañca kammaṃ katvā idānimhi idhāgato”ti tena sabbasmiṃ attanā katakamme kathite “pāpadhamma tayi tittiraṃ amārente añño ko māressati, ehi sihassa migarañño santikaṃ taṃ nessāmi”ti taṃ purato katvā tāsentō agamāsī. Sīharājā taṃ ānentaṃ byagghaṃ pucchanto catutthaṃ gāthamāha -

108. “Kiṃ nu subāhu taramānarūpo, paccāgatosi saha māṇavena;
Kiṃ kiccamatthaṃ idhamatthi tuyhaṃ, akkhāhi me pucchito etamattha”nti.

Tattha subāhūti byagghaṃ nāmenālapati. Byagghassa hi purimakāyo manāpo hoti, tena taṃ evamāha. Kiṃ kiccamatthaṃ idhamatthi tuyhanti kiṃ karaṇīyaṃ atthasaññitaṃ iminā māṇavena idha atthi. “Tuyhaṃ kiṃ kiccamattha”ntipi pāṭho, ayamevattho.

Taṃ sutvā byaggho pañcamaṃ gāthamāha -

109. “Yo te sakhā daddaro sādthurūpo, tassa vadhaṃ parisaṅkāmi ajja;
Purisassa kammāyatanāni sutvā, nāhaṃ sukhiṃ daddaraṃ ajja maññe”ti.

Tattha daddaroti tittiro. Tassa vadhanti tassa tittirapaṇḍitassa imamahā purisamahā ajja vadhaṃ parisaṅkāmi. Nāhaṃ sukhinti ahaṃ ajja daddaraṃ sukhiṃ arogaṃ na maññāmi.

Atha naṃ sīho chaṭṭhaṃ gāthamāha -

110. “Kānissa kammāyatanāni assu, purisassa vuttisamodhānatāya;
Kaṃ vā paṭiññaṃ purisassa sutvā, parisaṅkasi daddaraṃ māṇavenā”ti.

Tattha assūti assosi. Vuttisamodhānatāyāti jīvitavuttisamodhānatāya, kāni nāma iminā attano kammāni tuyhaṃ kathitānīti attho. Māṇavenāti kiṃ sutvā iminā māṇavena māritaṃ parisaṅkasi.

Athassa kathento byaggharājā sesagāthā abhāsi -

111. “Ciṇṇā kaliṅgā caritā vaṇijjā, vettācaro saṅkupathopi ciṇṇo;
Naṭehi ciṇṇaṃ saha vākurehi, daṇḍena yuddhampi samajjamajjhe.

112. “Baddhā kulīkā mitamāḷakena, akkhā jitā saṃyamo abbhatīto;
Abbāhitaṃ pubbakaṃ aḍḍharattaṃ, hatthā daḍḍhā piṇḍapaṭiggahena.

113. “Tānissa kammāyatanāni assu, purisassa vuttisamodhānatāya;
Yathā ayaṃ dissati lomapiṇḍo, gāvo hatā kiṃ pana daddarassā”ti.

111-113. Tattha ciṇṇā kaliṅgāti vāṇijakānaṃ bhaṇḍaṃ vahantena kira tena kaliṅgaratṭhe ciṇṇā. Caritā vaṇijjāti vaṇijjāpi tena katā. Vettācaroti vettehi saṅcaritabbo. Saṅkupathopi ciṇṇoti khāṇukamaggopi valañjito. Naṭehīti jīvikahetuyeva naṭehipi saddhiṃ. Ciṇṇaṃ saha vākurehīti vākuraṃ vahantena vākurehi saddhiṃ caritaṃ. Daṇḍena yuddhanti daṇḍena yuddhampi kira tena yujjhitaṃ.

Baddhā kulīkāti sakuṇikāpi kira tena baddhā. Mitamāḷakenāti dhaññaṃ apakakammampi kira tena kataṃ. Akkhā jitāti akkhadhuttānaṃ veyyāvaccamaṃ karontena akkhā haṭṭā. Saṃyamo abbhatītoti jīvitavuttiṃ nissāya pabbajanteneva sīlasaṃyamo atikkanto. Abbāhitaṃ apaggharaṇaṃ kataṃ. Pubbakanti lohitaṃ. Idamaṃ vuttaṃ hoti - iminā kira jīvikaṃ nissāya rājāparādhikānaṃ hatthapāde chinditvā te ānetvā sālāya nipajjāpetvā vaṇamukhehi paggharantaṃ

lohitam aḍḍharattasamaye tattha gantvā kuṇḍakadhūmaṃ datvā ṭhapitanti. Hatthā daḍḍhāti ājīvikapabbajjaṃ pabbajitakāle uṇhapiṇḍapāṭapaṭiggahaṇe hatthāpi kirassa daḍḍhā.

Tānissa kammāyatanānīti tāni assa kammāni. Assūti assosiṃ. Yathā ayanti yathā esa etassa jaṭantare tittiralomapiṇḍopi dissati, iminā kāraṇena veditabbametaṃ “eteneva so mārito”ti. Gāvo hatā kiṃ pana daddarassāti gāvopi etena hatā, daddarassa pana kiṃ na hanitabbaṃ, kasmā esa taṃ na māressatīti.

Sīho taṃ purisaṃ pucchi “mārito te tittirapaṇḍito”ti? “Āma, sāmī”ti. Athassa saccavacanaṃ sutvā sīho taṃ vissajjetukāmo ahosi. Byaggharājā pana “māretabbayuttako eso”ti vatvā tattheva naṃ dāṭhāhi paharivā māretvā āvāṭaṃ khaṇitvā pakkhipi. Māṇavā āgantvā tittirapaṇḍikaṃ adisvā roditvā paridevitvā nivattiṃsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharivā “evaṃ, bhikkhave, devadatto pubbepi mayhaṃ vadhāya parisakkī”ti vatvā jātaṃ samodhānesi - “tadā kūṭajaṭilo devadatto ahosi, godhā uppalavaṇṇā, byaggho moggallāno, sīho sārīputto, disāpāmokkho ācariyo mahākassapo, tittirapaṇḍito pana ahameva ahosi”nti.

Daddarajātakavaṇṇanā dvādasamā.

Jātakuddānaṃ -

Gijjhakosambī suvaṇṇa, cūlasūvaṃ harittacaṃ;
Kusalaṃ lomakassapaṃ, cakkavākaṃ haliddi ca.

Samuggaṃ pūtimaṃsaṇṇa, daddarañceva dvādasa;
Jātake navanipāte, gīyīṃsu gītikārakā.

Navakanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 5. Η συλλογή των μικρών κειμένων. 14. Σχόλια για το βιβλίο των ιστοριών γέννησης-1. 9. Το βιβλίο των εννέα έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org